

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Revoluce ve vojenství – dopady na zbrojní
programy v Pentagonu**

Ondřej Šamonil

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Revoluce ve vojenství – dopady na zbrojní
programy v Pentagonu**

Ondřej Šamonil

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

Poděkování:

Děkuji panu PhDr. Pavlu Hlaváčkovi PhD. za poskytnuté rady, konzultace textu, věnovaný čas a trpělivý přístup. Děkuji také své rodině, která mi poskytla zázemí pro studium.

Obsah

Úvod	8
1. Úvod do problematiky Revoluce ve vojenství	12
1.1. Historie procesu RMA.....	14
1.2. RMA debata.....	16
1.2.1. Zastánci RMA.....	16
1.2.2. Projekt pro nové americké století	19
1.2.3. Kritici RMA	20
2. Vývoj nových zbraní.....	25
2.1. Historie ministerstva obrany.....	25
2.2. Postup vývoje nového zbraňového systému.....	29
3. Dopad RMA na zbrojní programy v Pentagonu	32
3.1. Problematika informačních technologií	32
3.1.1. Augustinův a Mooreův zákon.....	34
3.2. Proces transformace amerických ozbrojených sil	36
3.2.1. Donald Rumsfeld	38
3.2.2. Armáda.....	39
3.2.2.1. Strategické a taktické transportní letectvo	41
4. Příklady vývoje nových zbraňových systémů	45
4.1. Vývoj samohybné houfnice Crusader.	45
4.2. Future Combat Systems.....	49
4.3. Shrnutí kapitoly	51
Závěr.....	53
Seznam literatury	55
Elektronické zdroje:	58

Přílohy:	60
Resumé	63

Úvod

Termín revoluce ve vojenství, je specifickým fenoménem, jenž vzbuzuje pozornost a vášnivé diskuse v bezpečnostní komunitě po celém světě již několik let. Konec Studenoválečného konfliktu způsobil posun v diskursu bezpečnostního myšlení, kdy nové směry, například lidská bezpečnost, nabírají na důležitosti. Obranné strategie a plány z dob Studené války, připravené na eventuelní konflikt vysoké intenzity se Sovětským svazem (včetně možnosti použití jaderných zbraní), byly zrevidovány a upraveny tak, aby vyhovovaly současné zkušenosti z konfliktů, které se na globální úrovni posouvají stále více ke konfliktům nízké intenzity. S tím přišel i nový pojem, termín tzv. revoluce ve vojenství.

Tento pojem popisuje budoucnost vývoje válčení a pojmoutí války jako takové z širšího pohledu. Použití slova „revoluce“ má za úkol implikovat náhlou a intenzivní přeměnu ozbrojených sil. Tato proměna je vedena za účelem dosažení nadvlády na bojišti pomocí vyspělých technologií a zbraní které vysoko převyšují protivníkovu schopnost. Učinit z války průhlednou a čitelnou záležitost, kde dojde k rozptýlení „mlhy války“, o které mluvil pruský vojenský teoretik Carl von Clausewitz.

Historie použití tohoto termínu je dlouhá, avšak současný výklad termínu, se poprvé objevuje v 70. letech a na skutečném významu nabývá po Válce v Perském zálivu. Následná „RMA debata“¹, která více či méně trvá dodnes a jež se projevuje neobvykle vysokým počtem zástupců z řad (nejen) akademické obce, se snaží vysvětlit projevy, funkce a důsledky této teorie. Je to však především Západ, kde je tato doktrína debatována, nejvíce pak USA, kde je však známa i pod jinými názvy, např. „Transformace“. Skutečnost, že zemí kde se nad konceptem debatuje nejvíce, je USA, pramení z faktu, že Americká armáda jako jediná je více či méně schopna tuto doktrínu uplatnit ve své strategii, především

¹ Označení RMA je zkratkou anglického Revolution in Military Affairs.

díky relativní zkušenosti a angažovanosti v konfliktech po celém světě a neustávající investici do vývoje nových zbraní, postupů a strategií (známá skoro-poloovina světových výdajů na zbrojení).

Finanční krize pozdní první periody 21. století, přinesla mnoho otázek okolo vlády a sestavování rozpočtů států, ve fiskálně ustrnutém prostředí. Rozsáhlé škrty a úsporná opatření se dříve či později musely dotknout i jinak nedotknutelných armádních rozpočtů. Tato úprava armádních rozpočtů zasahuje do debaty o RMA, neboť předpokládá snížení výdajů vydaných na výzkum a vývoj nových zbraní a technologií, které se vyvíjejí v duchu RMA. Zrušení výzkumu a akvizice těchto zbraní a technologií pak podle některých názorů může vést ke snížení efektivity armád, větším bojovým ztrátám a eventuelně i prohře vlastní bojující strany. Je to právě v USA, kde jsou škrty v armádě nejpalčivější diskusí. Debata mezi (nejen) armádními a politickými představiteli Americké armády představuje důležitou otázku o budoucnosti směřování ozbrojených sil a tím nevyhnutelně její roli a aktivitě v budoucí zahraniční politice této supervelmoci.

Hlavním cílem této práce není uchopit a vysvětlit proces transformace ozbrojených sil v duchu RMA, i když se s tímto pojmem bude operovat a debatu obklopující tento fenomén musíme minimálně popsat, abychom pochopili širší obraz dále popisovaných akcí. Cílem této práce je vyvrácení či potvrzení vyvozované skutečnosti, že revoluce ve vojenství zásadním způsobem ovlivňuje debatu a následné zbrojní programy v Pentagonu. Tímto zásadním způsobem myslíme především, jak probíhá komunikace a diskuse mezi jednotlivými složkami Pentagonu. A to nejen v otázce alokace prostředků k vývoji, ale i v otázce konfliktu mezi různými složkami americké armády (ať již civilní tak vojenské). Tedy jestli proces RMA způsobil větší konflikty mezi složkami při schvalování a rušení některých zbrojních programů. K dosažení práce bude nutné si položit a zodpovědět některé dílčí otázky, které nám dopomohou se dobrat cíle. Stěžejní část práce bude užívat komparativní metodu k analýze několika důkazních případů, popisujících zrušení vojenských programů a následnou

způsobenou diskusí mezi aktéry blízkými Pentagonu, z nichž bude vyveden ve shrnutí závěr.

Jak již bylo napsáno, první kapitola bude jakýmsi úvodem do problematiky a fenoménu, historickým popisem vzniku fenoménu a popisem debaty obestírající proces revoluce ve vojenství. Budou prezentovány názory politiků i armádních vojáků, stejně tak jako vojenských teoretiků a akademiků. Úvod do problematiky je zahrnut z důvodu nutného seznámení s tématem, abychom správně pochopili další a hlubší studium. Tato kapitola samotná a její fenomén by mohly postačit na napsání několika dalších prací, hlavním zkoumáním této práce však není proces, který RMA představuje, nýbrž myšlenka dopadu tohoto domnělého procesu na výzkum, vývoj a alokaci prostředků na Americkém ministerstvu obrany.

Další část textu se věnuje legislativnímu i praktickému pozadí vývoje nových zbraní. Tedy co vývoji předchází, kdo jej kontroluje, kdo rozhoduje a o čem. Role Kongresu, prezidenta USA ale i zkušených policy-makerů a generálů z Pentagonu. Nutné bude se i zmínit o historii reformovat tento systém (např. Defense Act z roku 1958).

Ve třetí kapitole bude teoreticky nastíněno působení RMA na zbrojní programy Pentagonu. Kromě rozborů rozpočtu Pentagonu a nejrůznějších doporučení jde i o přihlídnutí k tzv. Augustinovým zákonům a jejich porovnání s Mooreovým zákonem. Teoretický dopad těchto koncepcí je pak zkoumaným zájmem, který se budeme snažit dokázat v další kapitole.

Ta se bude zabývat komparační analýzou několika vybraných případů vývoje zbraňových systémů, které byly zrušeny, a došlo ke konfliktu mezi různými aktéry Ministerstva obrany. Zvolil jsem záměrně případy, které vzbudily velkou kontroverzi, především v armádě. Stěžejním případem je zrušení systému artilerie Crusader, stejně tak důležité ale je i popsat roli programu Future Combat Systems.

V závěru budou shrnuty poznatky z teoretických předpokladů aplikované na komparaci důkazních případů v předchozí kapitole. Tento proces nám pomůže zjistit, co stojí za danými kontroverzemi a stejně tak odpoví na otázku, zdali skutečně proces revoluce ve vojenství omezuje, podporuje či jinak ovlivňuje vývojovou a rozpočtovou politiku v americkém Pentagonu.

1. Úvod do problematiky revoluce ve vojenství

Pojem jménem revoluce ve vojenství nelze popsat jasnou definicí či termínem. Neexistuje univerzálně platné ustálené slovní spojení vyjadřující tento proces. Existují určité názory, např. jak tvrdí Gray, totiž že „RMA je radikální změnou v charakteru či vedení války“, ovšem sám autor říká, že to je jen velice neurčitá definice (Gray, 2006: 5). Na základě porovnání nám jako příklad obvyklé definice vyvstává: „jedná se o vojensko-organizační koncept, který pracuje s nárůstem informačních technologií² a jejich užití v boji z důvodu lepší informovanosti jednotek. Účelem této změny vedení boje je dosažení totální nadvlády nad nepřítelem na bojišti 21. století a rychlé výhře nad soupeřící stranou.“ (Gordon, 2008: 7). Mezi nejpoužívanější (nikoliv však jediné) příklady praktických důsledků RMA patří nárůst vlivu moderních informačních technologií v armádě, interkonektivita jednotek a komputelizace boje. Teorie RMA však zasahuje hlouběji a to až do pole vojensko-organizačního, neboť se věnuje decentralizaci velení a nárůstu nezávislosti jednotlivých jednotek na bojišti, rozsáhlým strategickým i operačním změnám v armádách po celém světě.³

Ve své podstatě se revoluce ve vojenství snaží popřít klasické Clausewitzovo válečné vidění, které na válku nahlíží jako na souhru náhody a štěstí, kvůli „válečné mlze“ nebo též „nejistotě“. RMA se snaží tuto nejistotu smazat pomocí vyspělých technologií, které okamžitě označí případné protivníky a „chytré zbraně“ (či též přesně naváděná munice) se těchto protivníků budou schopny rychle zbavit. Mohli bychom zajít ještě hlouběji a chápat, že RMA mění válku na deterministický proces se ztrátou faktoru náhody nebo umění kde jediným měřítkem úspěchu je inovativnost a vyšší technologická úroveň. V tomto vidění je RMA svými obhajovateli chápána jako naprosto jasný cíl, něco

² Označované jako C⁴ISR (command, control, communications, computers, intelligence, surveillance, and reconnaissance)

³ Teorie tzv. net-centric warfare. Více viz: *Alberts – Gartska – Stein (2000): Network Centric Warfare: Developing and Leveraging Information Superiority*, Dostupné na: http://www.dodccrp.org/files/Alberts_NCW.pdf, 3. 2. 2012.

co se musí pronásledovat, protože to zajistí *jedinou správnou* převahu (Rebuilding America's Defences, 2000: 50).

Samotné pojmenování, „revoluce ve vojenství“, je poněkud nešťastné. Vezmeme-li v úvahu historii vojenské vědy, najdeme mnoho příkladů z minulosti, které odborníci označují příbuznými pojmy, jako například „vojenská revoluce“ (military revolution), vojensko-technická revoluce (military-technical revolution) a samotná revoluce ve vojenství (revolution in military affairs).

V případě hierarchického uspořádání těchto názvů dostáváme tento obraz: vojenská revoluce je nejvýše, neboť změna armády či vedení boje vede k rozsáhlým politickým, ekonomickým a jiným změnám ve společnosti. Příkladem je vznik pruského konceptu armády v druhé polovině 19. století⁴, který se používal pozdě do 20. století a ve větší či menší míře funguje do dnes. Tento koncept způsobil rozsáhlé společenské změny; vymizení tradiční vrstvy válečníků, ekonomické změny; zapojení těchto vojáků do ekonomik, i vojenské změny; změna strategie i plánování války (French, 2007: 91-92).

Revoluce v oblasti vojenství se nachází o něco níže, neboť sice vede k zásadní změně boje, ale jen tohoto boje; sociální a ekonomické změny nejsou celospolečenské a jejich plošný dopad je malý. Změna boje je jak technologická (např. použití přesně naváděné munice) tak doktrinální a organizační (posílení průzkumu, aby byla PGM⁵ použita). Na pomyslném nejnižším stupínku se pak nachází vojensko-technologická revoluce, která, jak z názvu vyplývá, operuje pouze se změnou technického charakteru ve vedení války, např. zavedení špionážních satelitů (Fedina, 2011: 39).

Je otázkou k zamyšlení, zdali RMA není jen další z řady vojenských revolucí, které se skrze historii objevují poměrně pravidelně. Od zavedení

⁴ Tento koncept přepokládá, že se armáda skládá z odvedenců, kteří jsou naverbováni před bojem a rozpuštěni po jeho skončení (French, 2007: 91-92).

⁵ Zkratka pro přesně naváděnou munici z anglického „Precision-Guided Munition“.

střelného prachu, přes levée en masse, až po zavedení jaderných zbraní. Odpověď je nesnadná, neboť jen čas a „audit války“ (Gray, 2006: 46) dokáže určit, jestli je dopad RMA širší a dlouhodobější na celou společnost a ovlivní dějiny na dlouhou dobu dopředu.

1.1. Historie procesu RMA

Co se týče historie a pozadí vzniku a použití tohoto pojmu, názory se různí. Mnoho z uvedených a nejznámějších poznávacích znaků, např. přesně naváděnou municí, lze vysledovat až do dob Druhé světové války. Mnoho informačních systémů, tolik typických pro RMA a dnes používaných americkou armádou vzniklo již za Studené války (ARPAnet, předchůdce dnešního internetu či polohovací systém GPS). Někteří se domnívají, že prvním přímým předchůdcem RMA, jak jí chápeme v dnešním smyslu (tj. spojení zisku informací a následné protiakce) je operace Igloo White (Fedina, 2011: 44). V této operaci (za Války ve Vietnamu) se Američané pokusili za pomoci ukrytých senzorů různého typu v okolí Ho Či Minovo stezky vysledovat logistické operace Severovietnamské armády. V případě úspěchu (zachycení přítomnosti nepřátel jedním ze senzorů) by se automaticky vyslala poloha a signál americkým stíhačům, kteří by okamžitě vyrazili domnělé protivníky zničit. Operace samotná ve větší míře selhala (protivníci se naučili tyto senzory obcházet nebo se spouštěli samy od sebe), ale způsob použití je z hlediska fenoménu RMA průkopnický (Bousquet dle Fedina, 2011: 45).

V sedmdesátých a osmdesátých letech to pak byl paradoxně sovětský maršál Ogarkov, kterému je autorství pojmu „revoluce ve vojenství“ přisuzováno (Metz – Kievit, 1995: 2). Paradoxně, neboť až díky Sovětům Američané zaregistrovali tuto teorii či cokoliv spojeného s fenoménem revoluce ve vojenství. Sami Sověti se věnovali tomuto pojmu dosti extenzivně, jejich název zněl „reconnaissance strike komplex“⁶ (Gordon, 2006: 7). Z Američanů tento pojem začal jako první více užívat a upozorňovat na fenomén revoluce ve

⁶ Česky: „komplex průzkumu a následného úderu“.

vojenství Andrew Marshall, ředitel think tanku Office of Net Assessment, jehož vedoucím je od 70. let až do dnes. ONA je poradním orgánem ministra obrany, jejíž funkcí je studovat potenciálního nepřítele s přihlédnutím k budoucnosti Americké armády.⁷ Mezi Marshallovo „odchovance“ na něž měl zásadní vliv, patří takoví lidé jako Donald Rumsfeld, Paul Wolfowitz či Dick Cheney. Marshallovo kancelář mnozí odborníci považují za „duchovního otce“ RMA debaty, která se v USA rozpoutala po vydání jeho díla „Some Thoughts on Military Revolutions“ v červnu 1993 (Gray, 2006: 1).

Proces RMA prodělal zásadní změnu věnované pozornosti po skončení Války v Zálivu. Prakticky od té chvíle se jako červená nit vede americkou bezpečnostní komunitou diskuse na téma RMA (v literatuře pojmenovaná jako „RMA debata“), která do dnes neskončila. Byla to Válka v Zálivu, která prezentovala ozbrojený konflikt jako něco přijatelného, jakousi „vojenskou nirvánu“ (Van Creveld, 2007: 367). V tomto ohledu se ale jedná o jisté přehlížení některých faktů.

Samotný počet použitých „chytrých bomb“ (či přesně naváděné munice) byl ve skutečnosti jen pouhých 10 % až 20 % z celkového počtu shozených bomb v celé válce (Van Creveld, 2007: 367). Letadla s technologií stealth, byla také používána vzácně a měla spíše politický/symbolický podtext (Raitasalo dle Fedina, 2011: 49). Propagátorům RMA z ONA nahrávalo však několik faktů a prostá realita ukončení dlouholetého konfliktu se Sovětským svazem, kdy již nehrozil konflikt vysoké intenzity každým dnem. Konec Studené války přinesl plošné snížení počtu amerických sil a investic do armády v řádu dvojciferných procent: konkrétní počet aktivních vojáků klesl ze 770 000 na 495 000 mezi léty 1990 a 1996 (Gordon, 2008: 9). Poměr armádních výdajů vůči federálnímu rozpočtu poklesl z 24% v roce 1990 na 16% v roce 1999 (Cordesman, 1999: 4). Teorie RMA se snažila uměle navýšit chybějící kapacitu vojáků nahrazením snížených stavů technologiemi, tj. nahradit bojové schopnosti (chybějících) vojáků bojovými schopnostmi přesně naváděné munice (Gordon, 2008: 9). Do

⁷ <http://www.defense.gov/OrgChart/office.aspx?id=30>, 2. 3. 2012.

RMA debaty velmi výrazně později vstoupil Americký think tank „Projekt pro nové Americké století“, který nazval vítězství ve Válce v Zálivu důležitým vojensko-politickým mezníkem novodobé historie USA (Rebuilding America's Defences, 2000: 50). Podle společného vyjádření tento mezník určuje podobu a povahu budoucích válek (a budoucích armád) (Ibid: 27).

1.2. RMA debata

To co lze označit jako „RMA debata“ není žádný institucionalizovaný přístup k danému fenoménu. Jde o různorodou sbírku článků, studií a policy-paperů, jejichž autory jsou povětšinou zkušení policy-makeři z Washingtonu, dlouhodobě se angažující v bezpečnostních otázkách. V debatě vystupuje mnoho aktérů, v zásadě však existují dva polarizované tábory; zastánci a kritikové.

1.2.1. Zastánci RMA

Mezi zastánce RMA se řadí mnoho politických činitelů, nedá se však říci, že by spektrum propagátorů bylo omezeno pouze na tento okruh, neboť i v armádě či dokonce akademickém prostředí najdeme nadšené proponenty procesu revoluce ve vojenství. Mezi některé uváděné důvody, které zastánci RMA používají, se objevují myšlenky např. vymazání Clausewitzovo „mlhy války“, které povede k snížení „vedlejších ztrát“ (collateral damage).

Nad tímto bodem bych se rád pozastavil, neboť zde můžeme najít zajímavé přirovnání. Logika rozumu zní, že „zavedení dokonalé znalosti bitevního pole a použití přesně naváděné munice povede k malým civilním ztrátám.“ Někteří v tomto vidí jakousi „humanizaci“ války, rozlišování mezi bojovníky a nebojovníky na bojišti. Beier se domnívá, že tato humanizace je znakem odvratu od konceptu „totální války“, kdy v procesu RMA existují normativní zábrany, zakazující útok na civilní objekty (Beier dle Shimko, 2010: 11). RMA tedy funguje v rozporu s klasickým „americkým viděním“ boje, které předpokládá totální anihilaci nepřítele k dosažení politických cílů. Nutno podotknout, že toto řízení boje vyznačuje jistou podobnost s viděním války v „Jacksonovské tradici

zahraniční politiky“, kterou popsal Walter Mead (Mead, 1999). Další podobnost lze vidět s tzv. Powellovou doktrínou. Tato doktrína, s níž přišel Colin Powell v době, kdy byl předsedou sboru náčelníku štábu⁸, podporovala „nasazení Amerických vojáků v plné síle a jedině plné síle.“⁹

Obhájci RMA tedy tvrdí, že samotný proces revoluce vrací tvář a humanitu do Amerického válečného vidění a kultury. Všeobecné názory Americké společnosti a vlády na roli armády jsou známé, pro ilustraci postačí výrok Condoleezy Rice¹⁰: „Úkolem 82. výsadkové divize není doprovod dětí do školky“ (Rice dle Ottaway, 2002: 18). S větším či menším úspěchem se tento novodobý trend v americké společnosti pokusil zvrátit Bill Clinton, angažováním amerických vojáků v různých misích většinou peacekeepingového/nation-buildingového charakteru po celá devadesátá léta (namátkou Balkán, Somálsko, Haiti). Nový prezident George W. Bush ml. však dlouho nenechal čekat se svou odpovědí, kdy během prezidentské kampaně několikrát zdůraznil, že si nepřeje, aby vojáci budovali stát, ale bojovali (Shimko, 2010: 132). Současné zavádění rozsáhlých programů pro podporu nation-buildingu na Americkém ministerstvu obrany ukazují postup trendu správným směrem, je ovšem otázkou, nakolik je tato změna vnímání kultury Americké armády spojena s procesem RMA a jeho humanizačním potenciálem války a na kolik se jedná o reakci na zkušenosti z let minulých, získaných z angažmá v Afghánistánu a Iráku.

Mezi jiné hlasité proponenty pak patří někteří vysocí členové Bushovy administrativy, především pak Donald Rumsfeld, který se snažil z pozice ministra obrany použít svůj vliv na transformaci ozbrojených sil USA v duchu revoluce ve vojenství. Sám Rumsfeld byl dlouholetý podporovatel procesu RMA, jak dokládá jeho podpora neokonzervativnímu think tanku Projekt pro nové americké století. Za Bushovo jmenováním Rumsfelda ministrem obrany stojí dle Shimka snaha prezidenta transformovat americkou armádu pro boj v 21. století (Shimko, 2010: 133). Ministr obrany se ihned po složení přísahy pustil do práce,

⁸ Tj. v administrativě prezidenta George Bushe st.

⁹ <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/military/force/weinberger.html>, 4. 3. 2012.

¹⁰ Bývalá ministryně zahraničí a poradkyně pro národní bezpečnost prezidenta George Bushe ml.

reorganizováním důstojnického sboru a jejich vlivu, údajně s až patologickým zápletem, kdy každý kdo nesdílel ministrův názor, „byl odejit“ (Shimko, 2010: 134). Veškeré aktivity na ministerstvu obrany byly zcela přehodnoceny po událostech 11. září. Rumsfeldova pozice byla výrazně posílena, neboť se předpokládalo, že nyní mohou být Rumsfeldovy snahy o reformu vyzkoušeny v praxi (Shimko, 2010: 134). Sám dotyčný se k obnovené problematice transformace v duchu RMA vyjádřil v roce 2002, kdy představil obnovený několika bodový plán transformace v periodiku Foreign Affairs.

Slovy Rumsfelda, tento plán zahrnoval (1) větší ochranu „domoviny“ (homeland) a základů v zahraničí, (2) navýšení počítačové bezpečnosti, (3) prohlubování interkonektivity jednotlivých složek armády pomocí nových technologií, (4) ochrana vesmírných aktiv (např. satelitů), (5) posílení schopnosti projekce síly Americkou armádou a v neposlední řadě (6) zvýšení pozorovacích a sledovacích schopností vůči nepřítelům USA (Rumsfeld, 2002: 26). Těchto bodů chce též dosáhnout pomocí „nové triády“. Název triáda je parafrází na americkou doktrínu „nukleární triády“, která je upravenou formou strategie jaderné války a předpokládá, že k jadernému zastrášení je potřeba disponovat jadernými zbraněmi mořského, vzdušného i pevninského charakteru. Rumsfeld navrhuje novou doktrínu/triádu, která se skládá ze snížené ofenzivní jaderné kapacity, posílené konvenční armády a nových typů obrany (vesmírná, počítačová, protiraketová atd.). Argumentuje zastaralostí a nepotřebností staré triády, která byla vyvinutá v souvislosti se Studenou válkou a nereflektuje současné potřeby Americké bezpečnostní politiky (Rumsfeld, 2002: 28).

Jedním z největších proponentů pronásledování RMA je (dnes již ukončený) think tank Projekt pro nové americké století. Vzhledem k některým jeho sympatizantům jej lze zařadit mezi nevýznamnější proponenty transformace americké armády v duchu RMA. Celý rozbor je však obsáhlejší a proto jsem jej situoval do další podkapitoly.

1.2.2. Projekt pro nové americké století

Projekt pro nové americké století byl neokonzervativní think tank se sídlem ve Washingtonu DC, vzniknuvší roku 1997, který později v roce 2006 ukončil svou činnost. Zakladateli jsou William Kristol a Robert Kagan. V popisu organizace uvádí, že jí jde o podporu hegemonického postavení USA ve světě a posílení její vůdčí role.¹¹ PNAC¹² měl/má poměrně velký vliv na americkou bezpečnostní komunitu, vzhledem k jeho členům a jejich relevanci¹³. Think tank se pravidelně vyjadřoval k americké zahraniční politice, nejznámější (a nejkontroverznější) je jeho pojednání pojmenované: „Rebuilding America’s Defences“. V této obsáhlé zprávě se výzkumníci věnují stavu, výzbroji, strategii a jiným otázkám okolo Americké armády. Ta podle badatelů určuje moc USA v post-studenoválečném světě (Rebuilding America’s Defences, 2000: 1). Kriticky vnímají rozsáhlé armádní škrty z Clintonovské éry a chtějí prosadit čtyřbodový plán, který má zajistit vedoucí postavení USA jako demokratické supervelmoci na světě, ochraňující světový mír, který sama vybuodovala.

Tento plán popisuje 4 body, které je potřeba naplnit v zájmu národních zájmů USA: (1) zvýšit investici do ochrany americké domoviny¹⁴, (2) schopnost bojovat a vyhrát dvě velké války najednou, (3) provádět službu hlídače demokracie po celém světě a nakonec, pro nás nejzajímavější, (4) přetvořit Americkou armádu aby využívala RMA („exploit the RMA“) (Rebuilding America’s Defences, 2000: iv)

Tyto 4 body jsou studií vnímány jako základní a esenciální k udržení hegemonického postavení USA ve světě. Studie se vyjadřuje k řadě otázek v americké armádě; změna hlavní bezpečnostní strategie a směřování armády, jaderné zastrašení a udržení jaderného arzenálu, navýšení vojenského rozpočtu či reorganizace armády (Rebuilding America’s Defences, 2000: 7, 9, 16). Pro nás

¹¹ <http://www.newamericancentury.org/statementofprinciples.htm>, 15. 3. 2012.

¹² Zkratka anglického Project for the New American Century.

¹³ Mezi členy se řadili např. Donald Rumsfeld, Paul Wolfowitz, Francis Fukuyama, Richard Perle či Eliot Cohen.

¹⁴ PNAC zavedl mnoho pojmů použitých v pozdější Bushově administrativě jako právě termín „homeland“ ale i „preempce“ či „rogue states“.

jsou důležité části věnující se otázce RMA. Zde je vidět nezpochybnitelná podpora tomuto fenoménu, kde často stojí některé obecné závěry teorie RMA, např. potřeba RMA pronásledovat tento jev co nejdříve a vytvořit si tak předstih před ostatními budoucími protivníky (Ibid: 50). Jiné vyvozované skutečnosti pak pracují především s otázkou vývoje nových zbraňových systémů a financování tohoto vývoje, tj. PNAC tvrdí, že „RMA v Amerických silách se nemůže uskutečnit, pokud budeme následovat trend postupného úpadku financování vývoje v armádě“ (Ibid: 58).

Zajímavostí zajisté je, že na konci dokumentu stojí jména Donalda Rumsfelda, Dicka Cheneyho či Paula Wolfowitz. Tedy jména, která vstupovala do RMA debaty po celá 90. léta a později počátkem nového století z nejvyšších civilních pozic v armádě. Zde se dle mého názoru projevuje vliv Andrewa Marshalla a jeho ONA, neboť Rumsfeld i Cheney ministry obrany byli (od roku 1975 do roku 1977, resp. 1989 a 1993) a přicházeli s Marshalllem do styku. Paul Wolfowitz sloužil pod Dickem Cheney v Pentagonu, kde polemizoval s tzv. Wolfowitzovou doktrínou. Tato doktrína (nutno podotknout, že nikdy oficiálně formulována nebyla) se vyznačovala podporou RMA (krom jiného) a byla nejvíce vidět v Cheneyho „Defence Strategy for 1990s“ (Defence Strategy for 1990s, 1993: 10).

Jak tedy již víme, vyznačuje se PNAC významnou podporou fenoménu procesu RMA. Skutečnost, že někteří členové PNACu pracovali na vysokých pozicích v Bushově administrativě, vysvětluje, proč byl i po 11. září, vliv proponentů RMA v Pentagonu tak vysoký. PNAC se též velmi extenzivně vyjadřoval k otázkám rozpočtu Pentagonu, čemuž se budeme více věnovat v následujících kapitolách.

1.2.3. Kritici RMA

Kritici RMA se povětšinou rekrutují z řad profesionálních vojáků, především pak generálů ve výslužbě, kteří plní roli konzultantů s médii a kritických myslitelů (Petraeus dle Fedina, 2011: 31). Existuje celá škála důvodů,

kterými se odpůrci RMA liší, především pak samotný fakt, že se ne vždy nutně jedná o názory hovořící o kompletním odvratu od transformace, spíše jakési změně, lepším a kvalitnějším uchopení celého procesu.

Je to například Colin Gray, kdo si pokládá otázku: „Co vlastně transformujeme?“, aby si vzápětí odpověděl: „Problém revoluce ve vojenství, je skutečnost, že nerozlišuje mezi válkou a vedením války (warfare). Zatímco válka je sociální faktor, právní vztah dvou aktérů, vedení války je profesionální vztah.“ (Gray, 2006: 3). Jinými slovy zatímco válka (war) je politický (či právní) vztah mezi dvěma účastníky, vedení války (warfare) je vztah vojenský. A to je právě problém revoluce ve vojenství. Spoustu účastníků RMA debaty chápe revoluci ve vojenství jako transformaci války (tedy i transformaci politických cílů), dle Graye se však jedná o transformaci vedení války (transformaci prostředků). Právě tento přístup, totiž že transformace války přinese i jiné postupy k úspěchu, zajištěné transformací sil v duchu RMA, je chybný. Válka je multidimenzionální přístup (toto tvrdil již Clausewitz) a nelze se spolehnout, že prostředek sám o sobě zajistí úspěch. Je nutno jej správně uchopit a umět použít (Gray, 2006: 14).

Vojenská kritika RMA pak přichází s otázkou: „Pro co se Západní armády transformují?“ (Gordon, 2006: 5). John Gordon je sám názoru, že ve světle války proti terorismu revoluce ve vojenství a argumenty jejích proponentů zklamaly a je potřeba provést značnou revizi tohoto systému. Válka v Iráku ukázala, kde leží limity rozpoznávacích schopností nových technologií – tj. že teorie RMA sice tvrdila, že povede ke snížení ztrát v civilním obyvatelstvu, v praxi však může jen špatně či málo rozeznávat nestátní aktéry schované mezi obyvatelstvem. Nebezpečný precedent v tomto ohledu nastolili Srbové a válka v Kosovu. Dokázali se rozdělit do malých skupin, vyrábět falešné cíle či se schovávat mezi obyvatelstvem. Konceptnost RMA tedy byla nasnadě – funguje teorie revoluce ve vojenství i v nehomogenním prostředí jakým jsou Balkánské lesy a hory v souboji s uvědomělým protivníkem? Hlavní cíl operace Spojenecká síla splněn byl, ovšem nikoliv za pomoci kýžených prostředků. Stejně kritizováno bylo rozhodnutí zrušení Peacekeepingového institutu americké armády v 90. letech. O

poznání bolestivější zkušenost přišla záhy, v podobě povstání a sektářského násilí v Iráku, které kompletně delegitimizovalo koncept RMA a navrácí se zpátky ke Clausewitzově vidění války jako politického souboje.

Problém protipovstaleckého boje je jeho podstata; jde o multioborový přístup úzce spojený s post-konfliktní rekonstrukcí. Teorie říká, že při protipovstaleckém boji je cílem „vládnoucích institucí“ odcizení povstalců od veřejnosti. Toho lze docílit zajištěním ekonomické, politické a jiné bezpečnosti obyvatelstvu (Schoemaker dle Fedina, 2011: 70). RMA však prosazuje opačný přístup typu „najdi a znič“, tj. protivník (v tomto případě povstalci) jsou zjistitelní pomocí informačních systémů, stačí je jen vojensky porazit. Tento přístup se ukázal být od začátku iráckého povstání jako kontraproduktivní, neboť povstalci se ze své podstaty schovávají v civilním obyvatelstvu. Američtí vojáci vyjížděli ze základen do nepřátelských čtvrtí a vozili zpět tisíce zatčených mužů, doufaje, že tak zajistí potřebné informace k určení polohy povstalců. Prováděli se bojové operace za použití těžké techniky i bombardování domnělých „povstaleckých pozic“, které jen více odcizovali domácí obyvatelstvo od koaličních sil. Výjimkou potvrzující pravidlo v tomto ohledu byla 101. výsadková divize dislokovaná v Mosulu, již velel generál David Petraeus. Tato jednotka dokázala správně pochopit princip protipovstaleckého boje. Používala policejní metody a k Iráčanům se chovala s úctou (Shimko, 2010: 180).

Jak již bylo zmíněno výše, RMA se snaží substituovat snížené stavy vojska schopnostmi vojenských technologií. Sám Rumsfeld byl proponentem použití co nejmenších sil v případě operace Irácká svoboda (Fedina, 2011: 63), kde počítal s úspěchem obdobné strategie z Afghánistánu. Malá kapacita invazní síly se pak naplno projevila v poválečném Iráku, kde byl nedostatek vojáků k provádění adekvátní nation-buildingové kampaně, která měla zajistit potřebný klid a mír (Gordon, 2008: 20).

V otázce stavů vojska (které jsou nedostatečné) se dostáváme k problému profesionalizace versus branná povinnost. Neboť RMA počítá s užíváním vysoce

sofistikovaných systémů, nevyplatí se používat krátkodobé naverbované vojáky, kteří brzo odcházejí do civilu. Proto je viditelný trend a posun k větší profesionalizaci armád, minimálně v zemích Západu (Shimko, 2010: 13). Dle Gordona pak v tomto leží skutečný problém Západních armád v 21. století: „Jak zajistit adekvátní bezpečnost státu pro konflikt vysoké a nízké intenzity?“ (Gordon, 2008: 19). Profesionalizace armády ukázala, že v případě konfliktů nízké intenzity kapacitně nedostačuje k potlačení nepřítele. Na druhou stranu konskripce limituje čas, po který lze brance vyslat na misi. Odpověď na tuto otázku přineslo Německo, které praktikuje obě formy participace; konskripci i profesionální vojáky. Naproti tomu anglosaské země pracují s víceúčelovými jednotkami. Tréninková doktrína velí, že vojenské jednotky musí být připraveny na konflikt vysoké intenzity a v případě protipovstaleckého boje pak stačí tyto jednotky lehce přezbrojit a přetrénovat (Gordon, 2008: 20). Otázka zní, na co více trénovat, resp. připravit se? Na protipovstalecký boj či na konflikt vysoké intenzity? Teorie revoluce ve vojenství je v tomto ohledu neschopná dodat odpověď, neboť se právě zaměřuje *jen* na konflikt vysoké intenzity.

Existuje ještě jiná skupina kritiků procesu revoluce ve vojenství. Ta se vyznačuje naprostým odmítáním jakékoliv existence, či naprostým popíráním tohoto procesu. Jak uvádí například Van Creveld, podstatou bezpečnosti států v moderní době jsou jaderné zbraně. Ty konvenční lze tedy považovat za „druhořadé“ a ve většině případů nepotřebné. Nebojí se ani zajít tak daleko, nazváním procesu RMA jako degeneračního procesu (Van Creveld, 2007: 370), neboť vytváří falešnou iluzi bezpečnosti státu proti terorismu. Skutečným vojenským problémem armád tedy zůstává jak zaútočit na protivníka vybaveného jadernými zbraněmi, neboť v takovém útok se musí počítat s jinými riziky a následky (Gordon, 2008: 17). Z hlediska podstaty boje šlo ve většině válek stále o to samé (získání letecké převahy, zničení velících center atd.). Rychlost s jakou byly války v 21. století vybojovány, není o nic lepší než vynikající vojenské úspěchy známé z historie (Van Creveld, 2007: 365). Např. mnoho vojenských

teoretiků si bere za příklad německou techniku blitzkriegu.¹⁵ Proponenti RMA často ukazují, že blitzkrieg nebyl revolučním v tom, *co* používal za techniku, ale *jak*. Na podobném principu se často snaží dokazovat i proces RMA, neboť ten není revoluční tím, že používá informační technologie, ale jak tyto technologie uplatňuje (skrz doktrinální a strukturální změny armády) (Rumsfeld, 2002: 22). Biddle je však velmi skeptický vůči jakýmkoliv změnám ve vedení boje; odmítá motorizaci pěchoty, nástup tanků a letadel, raket s reakčním pohonem či nástup satelitů a nových technologií. Vojenský boj je dle něj neměnný již od První světové války a funguje vždy jedním podobným systémem na principu, získání palebné převahy a postupu jednotek kupředu. K tomu aby RMA skutečně nastala (a aby byla revolucí a nikoliv evucí) by se musely informační technologie posunout k takovému bodu, aby dokázali vidět vše a všude, aby „moderní válčení“ (pojem užívaný Stephenem Biddlem) změnilo svůj systém (Biddle dle Shimko, 2010: 17).

¹⁵ Známa vojenská taktika použitá Třetí říší ve Druhé světové válce. Jednalo se o německou taktiku, která jako první kombinovala použití motorizované pěchoty, tanků a letecké síly v soustředěném útoku.

2. Vývoj nových zbraní

Nyní se budeme zabírat otázkou vývoje a nákupu zbraní v USA a vše co se okolo tohoto fenoménu točí. Tato kapitola má svoje opodstatnění především z důvodu hlubšího náhledu na naši zkoumanou skutečnost. Ministerstvo obrany USA pracuje s největším vojenským rozpočtem na světě a zaměstnává přibližně tři miliony lidí.¹⁶ Americká armáda prodělala hlubokou změnu především s nástupem studené války. Hrozba okamžitého útoku ze strany Sovětského svazu měla zásadní dopad na formování vojenského establishmentu na národní úrovni. Kromě strukturálních změn systému a toho jak Americká armáda funguje, pak byl především změněn i systém alokace a kontroly prostředků na americkém ministerstvu obrany.

2.1. Historie ministerstva obrany

*Department of Defense*¹⁷ vzniklo de facto v roce 1947¹⁸ po přijetí *National Security Act of 1947*, zákona, který zreorganizoval celou americkou armádu. Vytvořením různých nových pozic, agentur a rad (např. Národní bezpečnostní radu či Ústřední zpravodajskou službu) také zasáhl do systému udílení rozkazů nebo přeskupil Americkou zpravodajskou komunitu. Především pak posílil civilní (politickou) složku a vedení armády vytvořením pozice ministra obrany¹⁹, odstraněním náčelníků štábů z pozic kabinetních ministrů a unifikováním všech složek armád pod jedno ministerstvo (námořnictvo již nemělo vlastní ministerstvo). Zákon také nechal oficiálně vzniknout Sboru náčelníků štábu (který se ale zformoval již za 2. světové války).

Důležitější však z našeho pohledu je pak reformní zákon z roku 1958 (v originále „*Defense Act of 1958*“). Autorem byl formálně prezident Eisenhower, sestavoval jej však především tehdejší ministr obrany Neil

¹⁶ <http://siadapp.dmdc.osd.mil/personnel/MILITARY/history/hst0909.pdf>, 21. 3. 2012.

¹⁷ Český doslova, „oddělení obrany“.

¹⁸ Původní název „*National Military Establishment*“ byl později pomocí dodatku v roce 1949 změněn na Department of Defense (dále jen DoD).

¹⁹ V originále Secretary of Defence, zkracován na SecDef.

McElroy.²⁰ Vznik je pak především spojen s vypuštěním sovětského Sputniku v říjnu 1957, který práci na zákoně a jeho přijetí velmi urychlil. Stejně tak je jistým určujícím znakem i Eisenhowerův pocit, že se USA stále více a více propadají do područí tzv. vojensko-průmyslového komplexu, jak zní slavný termín z jeho projevu na rozloučenou²¹. Toto je však pouhá interpretace legislativních kroků bývalého generála.

Nicméně to byl tento zákon, který zmocnil ministra obrany ke kontrole a rozhodování o penězích a směřování vývoje. Kromě jiného zákon též založil ARPA²² (dnešní DARPA), jednu z nejdůležitějších výzkumných agentur Americké armády. Mimo jiné tato agentura dala vzniknout např. ARPAnetu, přímému předchůdce dnešního internetu, který do značné míry urychlil námi zkoumaný proces revoluce ve vojenství (Bousquet, 2009: 204).

Prvním ministrem obrany, který skutečně mohl „vyzkoušet“ nové podmínky a nový systém amerického obranného establishmentu byl Robert McNamara (Hodgson, 2010: 1). V jeho případě se jednalo o spojení několika skutečností, které mu dopřály plně uchopit pravomoci ministra obrany. Byla to především délka jeho působení; McNamara působil na DoD v letech 1961 až 1968, což z něj dělá nejdéle sloužícího ministra obrany v novodobých dějinách USA.²³ Byli mu též nakloněni oba prezidenti, v jejichž administrativě sloužil a dostávalo se mu značné podpory. Disponoval také neuvěřitelnou vůlí změnit systém, např. zavedením procesu „systémové analýzy“, jako metody určování úspěchu projektu (Hodgson, 2010: 1-2). Nenechal se ani odradit vojensko-byrokratickou mašinerií, která k němu přihlížela spíše s despektem (Ibidem: 32). Svou vůlí se mu podařilo prosadit jen částečně, nutno však podotknout, že McNamarovo největším úspěchem je zavedení procesu PPBS²⁴, který se

²⁰ http://www.defense.gov/specials/secdef_histories/bios/mcelroy.htm, 15. 3. 2012.

²¹ Text projevu na: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=12086#axzz1qhXcXt00>, 20. 3. 2012.

²² Zkratka angl. *Advanced Research Projects Agency*. Jde o výzkumný institut armády, kde se vyvíjejí velice pokročilé technologie (např. laserové, nekonvenční či elektrické zbraně).

²³ http://www.defense.gov/specials/secdef_histories/bios/mcnamara.htm, 16. 3. 2012.

²⁴ Z angl. *Planning-Programming-Budget System*. Jde o mikroekonomický manažerský nástroj, který má zvyšovat efektivitu podniku.

v Pentagonu užívá do dnešních dnů pro vyhodnocování relevance (úspěšnosti atd.) u jednotlivých zbrojních programů (Ibidem: 13-14). Také za časů jeho vlády nad Pentagonem se konečně (po dlouhém souboji o osud programu jaderně poháněného loďstva) začaly zbrojní programy posuzovat již nikoliv jen z pohledu vojenské expertízy generálů, ale i z pohledu manažerského a civilně-ekonomických expertíz (v úvahu se již nebral jen „vojenský názor generálů“) (Ibidem: 32).

Po čase pak v Pentagonu nabyl na významu proud reformistů. Tato skupina měla neformální charakter a koncentrovala se především kolem starších členů vládního aparátu Pentagonu, jako byli např. plukovník John Boyd, Franklin C. Spinney, ale i tehdejší kongresman Newt Gingrich (Wheeler – Korb, 2009: 8). Jejich boj byl zvěčněn v napůl komediálním, napůl kritickém snímku „*The Pentagon Wars*“ z roku 1998, který je založen na skutečných událostech točících se okolo vývoje bojového vozidla pěchoty Bradley.²⁵ Je otázkou, nakolik aktivity tohoto reformního hnutí ovlivnily prezidenta Reagana, na jehož popud byla vytvořena „*The Packard Commission*“²⁶ v roce 1986. Ta vznikla po zveřejnění skandálu, kdy námořnictvo nakoupilo obyčejná kladiva v ceně 435 dolarů/kus (Fairhall, 1987: nestr.). Závěry Packardovy komise se pak promítly při přijímání dalšího reformního aktu, „*Goldwater-Nichols Act*“ z roku 1986.

Tento zákon vznikl původně jako reakce na opakované selhání americké armády v zahraničních operacích, kulminující v invazi do Grenady v roce 1983. Konstantní nevraživost, která se vyskytovala mezi jednotlivými složkami armády (tj. letectvem, námořní pěchotou atd.) vedla k velkým nesnázím již ve Vietnamu, kde si „každá složka armády vedla svojí vlastní válku“ (Jones dle Cole, 1998: 1). Společně s katastrofálním neúspěchem při pokusu o záchranu rukojmí v Teheránu²⁷ a zmatkem, kterým se vyznačovala intervence v Granadě²⁸, bylo

²⁵ Jako předloha filmu posloužila stejnojmenná autobiografická kniha plukovníka letectva Jamese Burtona: *The Pentagon Wars: Reformers Challenge the Old Guard*.

²⁶ Předsedou této komise byl ustanoven David Packard, jeden ze dvou zakladatelů firmy Hewlett-Packard.

²⁷ Viz. Operace Orlí spár.

rozhodnuto o přestavbě řetězce velení (*chain of command*). Posílena byla velicí kapacita ministra obrany a na důležitosti nabyl Sjednocený bojový systém²⁹ a systém Bojových velitelů. Jednotliví velitelé sektorových složek ozbrojených sil USA (tj. velitel pozemní armády, letectva atd., v originále „chieff of staff“) mají nyní jen poradní funkci a již nejsou velitelsky přímo čini.

Neboť byl přibližně ve stejné době medializován výše uvedený problém financování Pentagonu, byla v Goldwaterově-Nicholsově aktu uzákoněna i reforma akvizičního systému vytvořením nové pozice *náměstka pro akvizici, technologii a logistiku*.³⁰ Stejně tak byl povzbuzen budoucí „společný“ nákup a vývoj zbraní. Technologie použité ve vývoji zbraní se nyní měly mezi sekce armády sdílet, aby se předešlo zbytečnému plýtvání penězi. Z dlouhodobého hlediska se však, někteří domnívají, že zákon pomohl především vojenské organizaci a nikoliv akvizičnímu systému, neboť „sice zavedl společné plánování, ale nikoliv společné nakupování“ (Cooper-Rumbaugh, 2009: 1).

Poslední kdo se rozhodnul vytáhnout proti rozhazovačné politice je současný prezident Barrack Obama. Je principiálním autorem zákona *Weapon Systems Acquisition Reform Act of 2009*. Zdůvodněním tohoto zákona je pak dle prezidenta skutečnost, že současný systém pořizování zbraní je neefektivní a ztrátový³¹. Zákon se snaží tomuto bránit větším zapojením vojáků přímo z bojiště do vývoje zbraně. Vytvořením několika nových manažerských pozic na DoD, které mají různý stupeň auditu a kontroly programů, se pak má kontrolovat tok

²⁸ Intervence sice byla úspěšná, ale vyznačovala se obrovskou nekoordinovaností a zbytečnými ztrátami, kvůli nedostatečné komunikaci mezi jednotlivými složkami armády. Námořní pěchota tak např. k postupu používala zabavené turistické mapy, letectvo bombardovalo vlastní jednotky atd. (Cole 1998: 2).

²⁹ Bojovní velitelé jsou velící činitelé jednotlivých regionálních velitelství, která jsou organizovaná na geografické bázi. Jedno bojové velitelství má k dispozici jednotky ze všech složek armády a je zodpovědné za plánování vojenských akcí ve svém prostoru. Existuje devět velitelství; USCENTCOM, USSPACOM, USNORTHCOM, USSOUTHCOM, USEUCOM, USAFRICOM, USSTRATCOM, USSOCOM, USTRANSCOM. Výjimkou jsou poslední tři jmenovaná, která jsou organizovaná na funkční bázi (strategické velení, speciální operace a logistické velení). Viz. http://www.defense.gov/home/features/2009/0109_unifiedcommand/, 31. 3. 2012.

³⁰ §131 Public Law 99-433, *Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986*, ve znění pozdějších předpisů.

³¹ <http://www.reuters.com/article/2009/05/22/us-obama-pentagon-idUSTRE54L3FR20090522>, 31. 3. 2012.

peněz.³² Skutečnost, že systém je špatný, dokládá i fakt, že v době rozdělení Kongresu a bující stranické oddanosti („partisanshipu“) byl tento zákon přijat jednohlasně Senátem i Sněmovnou reprezentantů.

2.2. Postup vývoje nového zbraňového systému

Pro začátek nutno podotknout, že neexistuje žádný odzkoušený a jednotně fungující systém akvizice nových zbraňového systému. U každého programu se posuzuje vše zvlášť a je mu věnována zvláštní pozornost. Systém schvalování a kontroly, se velmi dlouho a složitě vyvíjel. Důsledkem tohoto vývoje je pak skutečnost, že systém akvizice je extrémně složitý a v mnoha případech nesrozumitelný (Rubel dle Charette, 2008: nestr.). Rozeberme si, jak zjednodušeně vypadá vývoj nového zbraňového systému.

Prvotním, jakýmsi „předkrokem“, je strategie, čili určení cílů zahraniční a bezpečnostní politiky (Charette, 2008: nestr.). Tyto cíle v USA určuje prezident jakožto vrchní velitel ozbrojených sil USA. Činí tak prostřednictvím své Národní bezpečnostní strategie. Následuje specifitější Národní vojenská strategie, kterou již vydává Sbor náčelníků štábu. Tato vojenská strategie určuje prostředky, které povedou k naplnění cílů abstraktnější Národní bezpečnostní strategie. V případě, že je zjištěn nedostatek, který zabraňuje v pronásledování cílů, může formálně vzniknout nový zbrojní program. Výsledek tohoto programu (ve většině případů fyzická zbraň³³) pak slouží k překlenutí tzv. „capability gap“, což je termín, kterým se vyjadřuje „propast ve schopnostech“ (Charette, 2008: nestr.).

Program musí během své cesty získat tři „milníková“ (milestone) schválení. Tato schválení udílí ministr a ministerská kancelář, přičemž esenciální je souhlas náměstka pro akvizici, technologii a logistiku³⁴ (Cooper – Rumbaugh, 2009: 61). Skutečnou první fází je pak tzv. „presystémová fáze“, během které se vymýšlí přístup („approach“) či konkrétní technologie, která bude použita

³² Ibidem.

³³ Správný termín zní „zbraňový systém“, nicméně slovo zbraň je v Pentagonu též užíváno.

³⁴ Pozice je součástí kanceláře ministra obrany (OSD).

k překlenutí „capability gap“. Poté co je příslušná technologie (může jít o „neviditelná letadla“ ale i třeba nový typ letadlové lodi) vymyšlena na rýsovacích prknech a prozkoumána její uskutečnitelnost, dochází k „milníkovému“ rozhodnutí A. Toto rozhodnutí alokuje prostředky na vývoj dotyčných technologií. Stále pouze jen technologií, nicméně v této fázi vytvářejí první fyzické modely budoucí zbraně. Jinými slovy, po milníkovém rozhodnutí A se začne zkoumat a zkoušet např. letadlo s neviditelností. Tomuto testování technologie se říká zrání („maturing“) (Charette, 2008: nestr.).

Poté co jsou tyto technologie vymyšleny a připraveny k použití, přichází druhé zhodnocení projektu kanceláří ministra obrany a jeho týmem (tj. „milníkové“ rozhodnutí B). Jejich cílem je určit jestli je vyvíjená technologie dostatečně vyzrálá k použití v praxi. V tuto chvíli začíná „*systémová fáze*“, ve které se již navrhuje zbraňový systém fyzicky, řeší se jeho podoba a technické parametry plus se implementují dotyčné technologie z presystémové fáze. Systémová fáze je řízena vedlejšími požadavky na zbrojní program, jako jsou cena či množství. Důležité je jak působí zbraňový systém jako celek a je li schopen fungovat tak, jak od něj bylo původně vyžadováno. Stručně řečeno, zatímco v první fázi se vymyslely jednotlivé aspekty zbraně (technologie), teď se modeluje zbraňový systém samotný (v němž budou použity tyto nové technologie). Výsledkem této fáze je již použitelný zbraňový systém, který z větší či menší části určuje finální podobu. V této chvíli přichází „milníkové“ rozhodnutí C, které udělí povolení k nízké produkci a odzkoušení v praxi samotnými vojáky. V této fázi také dochází k prvnímu nasazení do ostré akce. Po určité době, většinou se souhlasem z řad armádních činitelů, se zbraň začíná vyrábět ve velkém a začíná její masové zavádění. Projekt se tak dostává do „*operační fáze*“ (Charette, 2008: nestr.).³⁵

Neoddiskutovatelnou roli mají v tomto procesu pak různé agentury a úřady založené za účelem hlídání celého procesu a jeho dodržování. Mezi ty nejdůležitější se řadí GAO neboli „Kancelář pro vládní rozpočtovou

³⁵ Celý proces je zobrazen v obrazové příloze 1.

zodpovědnost“.³⁶ Vitální roli však hraje především Kongres a jeho Výbor pro ozbrojené síly (za obě komory), jež má moc spravovat, rušit či jinak upravovat zbrojní programy (Stevenson dle Fedina, 2011: 18). Nezřídka se však stává, že je mnoho programů „vnuceno“ ozbrojeným silám z politických důvodů. Výroba zbraňového systému znamená pracovní místa a ty znamenají hlasy pro politika zastupujícího daný obvod.³⁷

³⁶ Jde o nezávislou agenturu Kongresu, založenou v roce 1921. Jejím úkolem je kontrola vládních výdajů. http://www.gao.gov/about/gao_at_a_glance_2010_english.pdf, 21. 3. 2012.

³⁷ Zatím posledním případem podobného typu je „navrhovaná“ modernizace tankových sil armády a kompletní přechod na novější M1A2 Abrams. Náčelník generálního štábu armády Thomas Odierno se však ve výpovědi před Výborem bránil nutností poskytnout prostředky na jiné programy, s tím, že tankové síly jsou dostatečně moderní a Národní garda nepotřebuje, na údržbu složité, M1A2. <http://www.militarytimes.com/news/2012/03/army-tells-congress-we-dont-need-tanks-030712d/>, 21. 3. 2012.

3. Dopad RMA na zbrojní programy v Pentagonu

V této kapitole se budeme zabírat tím, jak popsany proces revoluce ve vojenství dopadá na reálnou zbrojní politiku Pentagonu a na kolik je akviziční systém zasažen tímto procesem. Zkoumání tohoto jevu značně komplikuje fakt, že se tomuto tématu věnují odborné publikace jen velice okrajově v poměru např. k popisu samotného fenoménu RMA nebo akvizičnímu procesu. PNAC se vyjádřil ve smyslu: (...) „a tak Diskusní panel o národní obraně doporučil formulaci strategii transformace bez strategie pro transformaci.“ (Rebuilding America's Defenses, 1999: 59). Jinými slovy, zatímco všichni zkoumají, proč by se měla americká armáda transformovat, již nikdo si nepokládá otázku *jak*. Protože transformace je proces hluboké reformy a vývoje nových zbraní, předpokládají se zvýšené výdaje na obranu. Všeobecná neochota Západních států zvyšovat své výdaje na obranu komplikuje jakékoliv transformační snahy.³⁸ Přitom doktrína RMA tvrdí, že se státy musí vydat touto cestou, neboť je to jediný způsob jak získat potřebnou vojenskou převahu na bojišti 21. století. V praxi se pak tato neochota poskytovat dostatečné prostředky, projevuje v rušení vojenských programů a vývoje zbraňových systémů, které vedou k politickým i jiným tenzím v americké společnosti.

3.1. Problematika informačních technologií

Nespornou součástí doktríny RMA je technologický pokrok a důraz na zavádění nových vyspělých technologií v boji. Je tedy přirozené, že jednou z nejpodstatnějších složek vojenského rozpočtu se stávají výdaje na výzkum a vývoj, resp. vědu jako takovou. Například v USA se poměr vojenské a civilní části ve financování a vedení vědy pohybuje okolo 60:40 ve prospěch k vojenské části, podobně je tomu ve Spojeném království (Neuneck – Alwardt, 2008: 3). Bavíme-li se ale o technologiích v kontextu RMA, měli bychom však být o něco přesnější, neboť nejdůležitější složku tohoto vědeckého vývoje tvoří technologie

³⁸ USA v tomto ohledu nejsou výjimkou, byť z bloku států NATO vydávají dlouhodobě nejvíce. I kvůli současné ekonomické recesi dojde na škrty v rozpočtu Pentagonu, který je jinak nedotknutelný „svatý“ rozpočet.

z oblasti informačních technologií. Jde o systémy C4ISR (viz. 1. kapitola), které slouží k získávání, zpracování, vyhodnocování a předávání obrovského množství dat. S tím jak se tyto technologie stávají více a více rozšířené v civilním obyvatelstvu, tak se jejich zapojení postupně promítá i do armády. Pro tyto civilní informační technologie, užití v ozbrojených silách, se vžil název „*off the shelf technology*“.³⁹ Existují dokonce určité proudy zastánců RMA, kteří dávají zvláštní důraz na tyto civilní informační technologie. K dosažení nadvlády na bojišti operují s myšlenkou použití kombinace „*off the shelf*“ technologií a decentralizovanější organizace velení. To jsou však velice teoretické koncepty a sami autoři si nejsou jisti tímto postupem (Williams – Lind, 1999: 2).

Pro některé transformační procesy v americké armádě je tedy lepší používat komerční počítačovou technologii ve vojenské infrastruktuře, která je levnější a snadno dostupná, neboť podléhá neviditelné ruce trhu. Naproti tomu vojenské informační technologie se musejí vyvíjet samostatně v netržním prostředí, což je velice nákladné. V současnosti se civilní produkty používají hlavně při tréninku a indoktrinaci kadetů. Američtí vojáci například podstupují testy ve virtuálním prostředí, ne nepodobném tomu v Afghánistánu.⁴⁰ Stejně tak je tomu i na úrovni strategického plánování a analýzy; americké letectvo pomocí přibližně dvou tisíc herních konzolí Playstation 3 vytvořilo superpočítač, s jehož pomocí analyzuje mise.⁴¹ Do budoucna se však počítá s rozšířením „*off the shelf*“ i na úroveň taktického boje – americká armáda testuje použití chytrých telefonů s operačním systémem Android k přenášení a sdílení satelitních obrazů z bezpilotních letounů k vylepšení situační znalosti bojiště.⁴²

Odborníci jsou však kritičtí vůči těmto pokusům zavádět civilní technologie. Především jde o bezpečnostní riziko, neboť (jak např. ukazují nedávné zkušenosti s hacktivistickým hnutím Anonymous) počítačová bezpečnost se v civilní sféře stává stále více a více kompromitovanou a prolomitelnou. V případě, že by

³⁹ Název má evokovat dostupnost technologií v regálech běžných civilních obchodů.

⁴⁰ Demonstrační video na: <http://www.youtube.com/watch?v=CwQOEZISDT4>, 8. 4. 2012.

⁴¹ <http://www.army-technology.com/features/feature88886/>, 8. 4. 2012.

⁴² http://www.usatoday.com/news/military/2011-07-13-smartphones-battle-army-military-combat_n.htm, 8. 4. 2012.

armáda používala stejné komerční informační technologie, zvyšuje riziko prolomení počítačové obrany a nabourání do vlastní informační sítě nepřitelem. Mezi jiné kritické výtky pak patří i pozorování, které potvrzuje domněnku, že implementace volně dostupných informačních technologií je nákladnou záležitostí nikoliv z hlediska ceny produktu, která je nízká, ale jeho instalace a údržby (které naopak u armádních systémů odpadají) (Williams – Lind, 1999: 1).

Dalším problémem výše uvedeného postupu (použití civilních technologií) je fakt, že procesu revoluce ve vojenství a následné ideální transformace lze dosáhnout jen pomocí určité doktrinální změny v organizaci a komunikaci armády. Jinými slovy, postačí pár nových informačních technologií, reorganizace armádních a ideologických struktur a „vše je hotovo“. Jedná se však o názor na proces RMA, který sdílí jen velmi málo proponentů. Většina se vesměs shoduje, že tyto technologie je potřeba aplikovat na příslušné zbrojní systémy, jejichž vývoj a výroba budou podléhat příslušným ideovým a revolučním změnám (Williams – Lind, 1999: 5). „Budeme-li mít starý a těžký tank napěchovaný nejmodernější technikou, revolučním se nestane.“

3.1.1. Augustinův a Mooreův zákon

Speciálním bodem zájmu v diskusi civilní/vojenské technologie je pak cena vývoje. Výše jsme se již zmínili, že vojenské informační technologie jsou drahé, neboť jejich vývoj nepodléhá tržnímu prostředí. Ačkoliv se proponenti RMA shodují, že „nedostatek financí lze nahradit dobrou strategií“ (The Economist, 2010), nemají už tolik jasno, co tvoří dobrou strategii. Obecně však můžeme říci, že je k ní potřeba moderních, technologicky vyspělých zbraní. Vývoj a akvizice těchto zbraní jsou však finančně náročné záležitosti. Podle Augustinova zákona (viz. příloha č. 2) se cena vývoje a nákupu vojenských letadel USA zvyšuje exponenciální cestou, zatímco vojenský rozpočet se zvyšuje „pouze“ lineární cestou. Od vzletu prvního letadla bratří Wrightů v roce 1903 se pořizovací cena každého dalšího bojového letadla neustále prodražovala. Cena nejnovějšího stíhacího letounu páté generace F-22A Raptor tak dosahuje

přibližně 350 miliónů dolarů za kus.⁴³ Další stíhací letoun, F-35 Lightning II, sice tento trend nepotvrzuje⁴⁴, nicméně je otázkou zda i tento projekt nespadne do spirály větších nákladů na projekt.

Zvyšující se cena vyvíjených zbraní je důsledkem masivního rozšiřování nových počítačových technologií. Implementace těchto technologií do struktury vyvíjeného zbraňového systému je pak nákladná. Je však s podivem, proč cena zbraní stoupá tak vysoko, když nám Mooreův zákon tvrdí opak: cena všech produktů spojených s IT se graduálně snižuje neboť počet obvodů na mikrotranzistorech se přibližně každé dva roky zdvojnásobí. S tím jak se zvyšuje rychlost procesorů, snižuje se i jejich cena (viz příloha č. 3). Problém zbraňových systémů je, že se „nevyvíjí přibližně dva roky“, ale okolo deseti, patnácti let (vývoj stíhacího letounu F-22A Raptor trval přibližně 20 let).⁴⁵ Tudíž ve chvíli kdy je první část výzkumu (ta před milníkovým rozhodnutím A, kde se vyvíjejí jednotlivé technologie použité u konečné zbraně) u konce, může začít klidně znova, neboť se za tu dobu již rychlost procesorů zdvojnásobila a vyvinutý zbrojní systém je zastaralý. Právě u letadel se jako výtečný ilustrační příklad nabízí pokročilá letecká avionika, jejíž vývoj může zabrat i několik let. Mezitím se ale rychlost počítačů může zdvojnásobit či ztrojnásobit. Všechny letecké společnosti počínaje Lockheed Martinem a konče EADS se nikdy nepouštějí do vývoje bojových letadel takřkajíc „na vlastní triko“, neboť si jsou dobře vědomi obrovských nákladů, které sebou takovýto výzkum přináší (The Economist, 2010). Jedním z hlavních problémů zbrojních programů Pentagonu je tedy výzkum a vývoj nových technologií z oblasti IT, resp. cena tohoto vývoje a implementace. Protože jsou tyto technologie nutné ke zvýšení efektivity zbraní a nelze je nijak nahradit, způsobují značné problémy zbrojním programům v Pentagonu.

⁴³ <http://www.reuters.com/article/2009/05/10/us-lockheed-fighter-idUSTRE5491W720090510>, 5. 4. 2012.

⁴⁴ Program F-35 byl vytvořen se záměrem vyrobit nenákladný letoun páté generace použitelný u většiny armád NATO. Cena je tedy jedním z hlavních aspektů vývoje. Bohužel nedávný vývoj se ubírá jiným směrem. <http://www.economist.com/node/18958367>, 8. 5. 2012.

⁴⁵ <http://www.f22-raptor.com/about/history.html>, 8. 5. 2012.

3.2. Proces transformace amerických ozbrojených sil

V minulých kapitolách jsme si popsali, jak doktrína RMA funguje. Za předpokladu, že zvýšíme naši znalost bojového prostoru a situační znalost bojiště, k porážce nepřítele nám stačí nižší síly. Znaky, které tyto síly charakterizují, musí být: rychlost, přesnost, snížená viditelnost („stealth“), smrtící účinek zbraní a interkonektivita. Slovy prezidenta Bushe: „*Bezpečnost zajistí neviditelnost, nikoliv pancíř.*“ (Bush, 1999). Je tedy proto logické, že se nové zbraně musí a budou vyvíjet v tomto uvedeném duchu. Z technického a vojenského hlediska se jedná o nelehký úkol. Z politického hlediska je pak problém především ve zrušení již stávajících zbrojních programů, které nesplňují či se nechtějí změnit k novému kýženému obrazu transformace. Z těchto zbrojních programů se pak stávají jakási improvizovaná bojiště, obvykle mezi armádou a civilní správou, kde jednotliví aktéři bojují o zachování/zrušení programů (Hodgson, 2010: 71).

Zde se ještě do problému promítá složitost akvizičního systému v Pentagonu (viz. kapitola 2). Jen málokdy zafungují mechanismy (např. „milníková rozhodnutí“), používané k omezení programů, které se vymknou kontrole a zbytečně ztrácejí peníze na nepoužitelném výzkumu (Charette, 2008: nestr.). Stejně tak i vytvořená pozice náměstka pro akvizici, technologii a logistiku je spíše kosmetického charakteru. On sám může rozhodovat pouze o akvizičních programech kategorie ACAT 1 ID⁴⁶, které tvoří jen 14% ze všech výdajů na akvizici (Cooper – Rumabugh, 2009: 60). Daleko častěji jsou zbytečné programy zrušeny pomocí speciálních komisí nebo na základě vyšetřování Senátního výboru pro ozbrojené síly, který k tomuto používá Nunn-McCurdyho dodatku.⁴⁷

Podívejme se však na tento fenomén popořadě. Proces transformace amerických ozbrojených sil se datuje do devadesátých let. Na politickém

⁴⁶ <https://acc.dau.mil/CommunityBrowser.aspx?id=189574>, 10. 5. 2012.

⁴⁷ Zákon, který umožňuje Kongresu zrušit jakýkoliv vládní (tedy i zbrojní) program neplnící předem stanovené fiskální a časové limity.

významu pak nabyl v prezidentské kampani v roce 2000. Tehdejší texaský guvernér Bush, kandidát na prezidenta za Republikánskou stranu, přednesl na vojenské akademii *Citadela* (Severní Karolína) projev, kde vyzdvihl problém a nutnost komplexní reformy amerických ozbrojených sil (Bush dle Hodgson, 2010: 62-63). Armáda po celá devadesátá léta hledala svou identitu v novém, multipolárním světě. Problémem bylo, že organizace a doktrína se nesla v duchu „boje na severoněmeckých pláních se sovětskými tanky“ (Boyer, 2006: nestr.). To by vysvětlovalo zmatek na bojištích 90. let. Válka v Zálivu byla „ještě“ vyhraná pomocí zbraní Raeganovo éry zbrojení (Van Creveld, 2007: 367), Somálsko však skončilo neúspěchem a o rok pozdější Rwanda byla ponechána bez povšimnutí. Odmítnutí angažmá ve Rwandě pak bylo motivováno strachem z „druhé Mogadiša“. Na vině byla zčásti i Clintonovo zahraniční politika, přesněji formulovaná a prosazovaná až po pádu Rwandy (Boyer, 2006: nestr.). Velice kriticky se také (pozdější) prezident Bush stavěl ke Clintonově „mírové dividendě“, což bylo politické heslo, kterým Demokratický prezident zdůvodňoval rozsáhlé škrty a snižování stavu amerických ozbrojených sil v 90. letech minulého století. Vycházel z logiky, že akutní hrozba konfliktu vysoké intenzity se Sovětským svazem pominula a Spojené státy si jako hegemon mohou dovolit snížit vojenské výdaje. Uvolněné prostředky jsou poté v rozpočtu převedeny na podporu různých ekonomických či sociálních programů (např. v USA to byly v 90. letech daňové úlevy pro nejbohatší). Bushův kritický postoj však není ničím zvláštním, ostatně Republikánská strana byla vždy většinou zastáncem vysokých vojenských výdajů.

George Bush se v tomto ohledu nechal slyšet, že je třeba „znovu vybudovat pouto důvěry mezi americkým lidem a jeho armádou.“ (Shimko, 2010: 131). Sám Bush nebyl žádným expertem na zahraniční politiku a už vůbec ne na národní bezpečnost (oproti svému protivníkovi v primárkách senátoru Johnu McCainovi). Mezi jeho poradce pro zahraniční a bezpečnostní politiku se během kampaně řadili Paul Wolfowitz, Richard Perle či Richard Armitage,

všichni známí neokonzervativci nebo alespoň lidé blízcí neokonzervatismu.⁴⁸ Co však Bushe odlišovalo od všech ostatních, nebyli jeho neokonzervativní poradci, jako spíše jeho znalost a názorový příklon k procesu RMA v otázkách národní bezpečnosti (Shimko, 2010: 132). Ve výše zmíněném projevu v Citadele se nechal slyšet, že „síla již není definována masovostí, ale rychlostí a mobilitou“⁴⁹. Později kandidát Bush prohlásil, že v případě reformy bude třeba i zrušit některé zbrojní programy, které stojí v cestě skutečné transformaci. Jako příklad označil vývoj samohybné artilerie Crusader („*Vypadá těžce, není dost lehká a smrtící.*“ – Bush dle Hodgson, 2010: 64). Značná (nikoliv hlavní) část předvolební debaty v roce 2000 tedy byla věnována reformě ozbrojených sil. Bush měl v tomto výhodu, neboť dokázal představit vizi a nechyběly mu znalosti, jako žádnému jinému vrcholovému představiteli americké administrativy před ním (snad s výjimkou ministra obrany Williama Cohena).

3.2.1. Donald Rumsfeld

Jmenování Donalda Rumsfelda ministrem obrany bylo vítáno ozbrojenými silami jako správný krok. Stejně jako u Roberta McNamary v minulosti, i za Rumsfeldem stál Bílý dům. Do Pentagonu přišel ministr s mandátem reformy a transformace amerických ozbrojených sil. Jak poznamenává Peter Boyer, již na zahajovací ceremonii: „*se objevil postarší pán, naprosto neznámý všem vojenským celebritám a pohlavárům z Pentagonu.*“ a zdravil se s novopečeným ministrem (Boyer, 2006: nestr.). Tímto pánem nebyl nikdo jiný, než „starý známý“ Andrew Marshall, duchovní otec RMA debaty v USA a Rumsfeldův mentor (viz. kapitola 1.). Krátce po svém jmenování pověřil ministr Marshalla sestavením Quadrennial Defense Review⁵⁰ 2001. V této zprávě byl pokládán zvláštní důraz na proces transformace a vyjadřoval se k důležitosti tohoto tématu velice explicitně. Problémem tohoto policy paperu však je jeho doba vydání. 30. září 2001 se Pentagon vypořádával s následky tragického 11. září a transformaci

⁴⁸ <http://www.commondreams.org/cgi-bin/print.cgi?file=/headlines03/0112-08.htm>, 28. 3. 2012.

⁴⁹ Text projevu: http://www3.citadel.edu/pao/addresses/pres_bush.html, 29. 3. 2012.

⁵⁰ Společně s Národní bezpečnostní strategií a Národní vojenskou strategií jde o jeden z dokumentů, které určují budoucí strategii ozbrojených sil USA. <http://www.defense.gov/qdr/>, 13. 4. 2012.

bylo věnováno jen málo prostoru na ministerstvu obrany (minimálně méně než požadovala QDR 2001). Rumsfeld ještě v létě před 11. zářím vytvořil Kanceláře pro transformaci, jejímž vedoucím byl jmenován admirál Arthur Cebrowski. Jako autor teorie „net centric warfare“, jeho jmenování mělo zapůsobit jako ukazatel, jakým směrem se bude transformace ubírat (Shimko, 2010: 133).

Celé léto roku 2001 se pak neslo v reformním duchu pohovorů a seminářů s personálem, přednášky a panelové diskuse na téma transformace byly v Pentagonu běžné. Rumsfeld však narazil na odpor, především jednotlivých náčelníků štábů. Spekulovalo se dokonce i o jeho odchodu z ministerstva (Shimko, 2010: 134), ten však naprosto odvrátily útoky z 11. září. Události po 11. září již měly rychlý spád, důležité však (minimálně pro Rumsfelda) bylo, že se svrnutí Talibanu podařilo jen s minimem prostředků a nasazených vojáků a v rekordně krátkém čase, tedy v intencích, které odpovídají vizi transformačního procesu (Shimko, 2010: 139).

3.2.2. Armáda

Na druhé straně se pak ozbrojené síly (před 11. zářím) stavěly k procesu transformace neutrálně. V zásadě všechny složky tento proces podporovaly, byť nijak horlivě. Náčelník generálního štábu armády Eric Shinseki v říjnu 1999 ve svém projevu o transformaci na konferenci AUSA⁵¹, zvýraznil prakticky stejné myšlenky jako budoucí prezident Bush, zabýval se však více také strategickou mobilitou a organizační transformací armády (Hodgson, 2010: 65). Organizace a strategická mobilita jsou pak hlavními body, které generál prosazoval. V novém multipolárním světě, který vznikl po konci studené války, přicházejí krize a konflikty nečekaně. To co tedy rozhoduje, je mobilita a rychlost, s jakou vojenské jednotky nasadit do pole. Shinseki navrhnul vznik brigád, schopných být v poli do devadesáti šesti hodin od rozhodnutí nasazení. Jedna divize pak má být nasazena do sto dvaceti hodin od rozhodnutí (Ibid.). Za těchto podmínek je tedy nutné používat lehčí zbraňové systémy schopné rychlé letecké přepravy.

⁵¹ AUSA je zkratkou pro Association of US Army, Asociace americké armády.

Shinseki byl zastáncem zbraňových systémů, které mohly být převezeny na bojiště pomocí transportéru C-17 Globemaster III a v případě taktického přesunu uvnitř bojiště (intra-theater) transportérem C-130 Hercules. Zároveň s tím však generál také chápal, že ne vše lze převézt letecky a proto chtěl, aby zbylé divize se svojí těžkou technikou byly schopné nasazení do třiceti dnů (zde již nebyl dáván hlavní důraz na schopnost letecké přepravy). Armáda tedy zastávala vizi především strategické mobility. Sice s důrazem na lehčí zbraňové systémy, ale zcela nevyklučovala i systémy těžší, které mohly dopraveny do třiceti dnů po moři. Tj. bavíme se o „mobilitě jednotek“ jako jednom z určujících znaků procesu transformace v duchu RMA. Jinak řečeno teorie RMA klade důraz na mobilní a lehké jednotky které jsou velice rychlé a manévrovatelné („mobilní“).

Vznikají nám zde dvě opačná uchopení přístupu k „mobilitě“: armáda chápala mobilitu strategicky. Důležité bylo (a je), aby byly jednotky strategicky mobilní a mohly se rychle dostat do místa krize a začít bojovat. Civilní část v Pentagonu však chápe „mobilitu“ hlavně takticky. Jednotky mají být rychlé a manévrovatelné přímo v boji. To, že se pak snadněji přenášejí leteckou cestou, už je méně důležité. Rozpor přichází v otázce podoby jednotek; politici chtějí, aby byly *všechny* zbraňové systémy schopné přenosu letadlem a rychlého manévrování v boji. Vojenská část Pentagonu však stále počítá s možností (byť omezeného) přenosu např. po moři. Armádní činitelé tedy „neodepisují“ systémy příliš těžké na vzdušnou přepravu. Jejich myšlení vychází z větší profesní zkušenosti z bojiště a zkušeností vojáků z praxe. Ti stále zastávají těžké zbraňové systémy, neboť se nedomnívají, že by „mlha války“ mohla být roztroušena na taktické úrovni. Tyto těžké zbraňové systémy⁵² jsou jediným způsobem jak se adekvátně bránit.⁵³

⁵² Např. moderní tanky 3. generace M1A2 Abrams mají hmotnost 68.7 tun. <http://www.fas.org/man/dod-101/sys/land/ml.htm>, 12. 4. 2012.

⁵³ John Gordon se v tomto ohledu nechal dokonce slyšet, že „klasický tank je v Afghánistánu pořád lepší zbraní neboť není tak zranitelný jako Humvee (voj. transportní auto – pozn. autora)“. „Mlha války na taktické úrovni stále existuje a proto je potřeba se chránit klasickou cestou.“ (Gordon, 2006: 18).

Z výše uvedeného tudíž vyplývá, že v případě organizačního systému se chtěl generál posunout blíže k armádě založené na brigádách.⁵⁴ V plánu též bylo ze stávajících deseti divizí dvě zrušit a „rozmělnit je“ na několik brigád (Shih-yueh – Vocke, 2007: 391). Celkově se s brigádami operuje do budoucna a plánuje se značná reforma, jejíž předzvěstí je vytvoření „bojových brigádních týmů Stryker.“ Jméno vzniklo po hlavním zbraňovém systému používaným u těchto brigád: bojové vozidlo pěchoty Stryker.⁵⁵ Jde právě o jeden z prvních konceptů revoluce ve vojenství převedených na praxi; Shinseki se domnívá, že v post-studenoválečném světě je nutná větší mobilita a rychlost nasazení jednotek v misích, které se objevují neplánovaně a jejichž místo konání nelze předvídat (Ibid: 390). Vnitřní struktura a složení těchto brigád korespondují s představou RMA. Tím, že brigáda zahrnuje bojové, logistické a údržbové členy, je soběstačná a „nemusí se o ní nikdo starat po vysazení“ (Hodgson, 2010: 65). Důležité je také to, že brigádu lze kompletně přenést na bojiště pomocí transportních letadel C-17 i C-130 (tudíž musí mít stanovený hmotnostní limit). Jediné co tedy z technického hlediska může limitovat nasazení jednotek, je nedostatek transportu. Co se týče transportních letadel, byl to právě generál Shinseki kdo se též vyjádřil k nutnosti mít co největší flotilu strategických i taktických transportérů (Ibid.).

3.2.2.1. Strategické a taktické transportní letectvo

Problém transportního letectva amerických ozbrojených sil spočívá v jistých vnitropolitických tahanicích, která komplikovala celý proces vývoje a nákupu těchto letadel. Projekt strategického transportéru C-17 byl postupně omezován po upozornění GAO z původních 220 letadel na 120 (GAO, 1995: 3). Důvodem bylo, již tradiční, nedodržení časového plánu vývoje a velké přetažení finančních nákladů na zbrojní program. V tomto ohledu se GAO dostalo podpory od letectva, které vydalo vlastní zprávu, navrhuující snížit počet letadel na 120 a

⁵⁴ V anglosaském vojenském dělení má brigáda přibližně 4000 vojáků, divize pak přibližně 21 000 vojáků.

⁵⁵ Bojové vozidlo pěchoty je poněkud nepřesný název – Shinseki toto vozidlo nazval jako „interim armored vehicle“ a vozidlo samo je postaveno jako levnější verze kanadského LAV III (<http://www.globalsecurity.org/military/systems/ground/iav.htm>, 12. 4. 2012.)

realokaci peněz na jiné programy (Cordesman – Frederiksen, 2006: 23). PNAC však zmínil C-17 jako základní a nejlepší strategický transportér amerických ozbrojených sil a navrhoval dokoupení na původní počet (tj. 220). Zároveň s tím varoval, že studie ukazují i na možnou nutnost ještě většího počtu letadel do budoucna (Rebuilding Americas Defenses, 2000: 34, 38).

PNAC tím měl pravděpodobně na mysli studii think tanku RAND, která provedla simulaci hypotetické krize v Makedonii. Reakce na tuto fiktivní krizi si brala příklad z postupu generála Shinsekiho. První Stryker brigáda vyslaná z USA do Skopje měla dorazit do devadesáti šesti hodin, divize pak do sto dvaceti hodin od udílení rozkazu. RAND však zjistil, že k tomu aby byla jedna Stryker brigáda nasazena do akce, je potřeba šest až sedm dní a akce zabere třicet osm procent kapacity strategického letectva. K tomu aby brigáda byla přepravena do čtyř dní, jak požaduje generál, bylo by potřeba osmdesát procent tehdejší transportní kapacity. O celé divizi nasazené do sto dvaceti hodin ani nemá smysl přemýšlet. A i za těchto výsledků se stále bavíme v intencích „ideálních podmínek“, tj. personál na letištích funguje rychle a efektivně, panuje příznivé počasí atd. Studie RANDu tedy zdůrazňovala revizi nákupu letadel C-17 a navýšení na původní počet 220 (Shih-yueh – Vocke, 2006: 392-393). Ve světle zkušeností z válek v Afghánistánu a Iráku, Kongres skutečně odsouhlasil financování postupného navýšení počtu letadel na současných 232. Částečně tomuto kroku pomohla i výrazná sleva, kterou navrhnul výrobce letadel společnost Boeing.⁵⁶

Nadřazenost letadla C-17 tkví především v jeho schopnosti startovat a přistávat z kratších ranvejí, než jaká jsou pro obdobná letadla běžná.⁵⁷ To se z něj dělá tedy jak strategický, tak taktický⁵⁸ letoun. Otázka taktického transportního letectva je v současné době předmětem debaty v americkém letectvu. Neboť se stávající turbovrtulové letouny C-130 Hercules blíží k hranici udržitelnosti

⁵⁶ <http://www.highbeam.com/doc/1G1-64094695.html>, 8. 4. 2012.

⁵⁷ Oproti masivnějšímu transportéru C5 Galaxy zvládne Globemaster vzlet i přistání na ranvejích o délce přibližně jednoho kilometru (<http://www.af.mil/information/factsheets/factsheet.asp?id=86>, 8. 4. 2012).

⁵⁸ Strategický letoun převáží jednotky k bojišti (to theater), taktický letoun převáží jednotky uvnitř bojiště (intra theater). Strategické letouny jsou tedy větší a pojmou větší náklad, potřebují však i delší a kvalitnější přistávací plochu a zázemí.

(poprvé C-130 vzlétl roku 1954) a mnoho novějších zbrojních systémů nelze těmito letadly převážet, hledá se náhrada. Na druhou stranu ačkoliv je Globemaster, jak bylo výše demonstrováno, též formálně taktickým letounem, Hercules se vyznačuje schopností přistávat na neupravených a poničených ranvejích, což mu dává větší taktickou výhodu.⁵⁹

V tomto momentě se přísluší navázat na předchozí tezi transformace armády v duchu RMA. „Shinsekiho plán“ počítal s hmotnostními limity, které nové zbraňové systémy budou muset splňovat, aby byly schopné taktického a zlepšeného strategického transportu. Současná doktrína funguje na principu dělení, tj. část armády je přenesena letecky a část po moři. Vzniknuvší Stryker brigáda pak disponuje schopností být kompletně nasazena pomocí letadel a má být jakýmsi ukazatelem, „jak by to mělo v budoucnu být“ (Shih-yueh – Vocke, 2006: 392). Po zkušenostech tak vzniká komplexní a obrovský (jeden z největších v dějinách USA) zbrojní program pojmenovaný Future Combat Systems.⁶⁰ Cílem tohoto programu je vznik zbraňových systémů a organizačního uspořádání, které budou tvořit páteř americké pozemní armády na dlouhou dobu do budoucna. Mezi tyto zbraňové systémy pak budou patřit jak bezpilotní letouny, bezpilotní pozemní vozidla tak i „klasická“ řízená pozemní vozidla jako např. tanky, samonabíjecí houfnice atd.⁶¹ U těchto systémů tedy bude nutností jejich jak zvýšená strategická, tak taktická mobilita a to bez výjimek. Jinými slovy, *většinu* armádní techniky bude schopné převážet vzdušnou cestou a již se nebude muset čekat na expedici vodní cestou. Tím se obrovsky urychlí schopnost nasazení do boje. Zároveň však, podle přání politické části Pentagonu, bude transformace i taktického charakteru. Nově vzniklá vozidla se tak budou dostatečně podřízovat transformaci v duchu RMA a jejímu stylu boje.

Je na místě připomenout, že FCS není prvním projektem a není ani klasickým zbrojním projektem v Pentagonu. Není dokonce ani nikterak unikátním

⁵⁹ <http://www.af.mil/information/factsheets/factsheet.asp?id=92>, 8. 4. 2012.

⁶⁰ Volně přeloženo jako „Bojové systémy budoucnosti“.

⁶¹ Srovnej: <http://www.bctmod.army.mil/>, 9. 4. 2012.

v porovnání se zbytkem světa.⁶² Původně existoval zbrojní program „Land warrior“, který měl podobné cíle. Byl však více zaměřen na vojáka jako střelce, nikoliv na pozemní armádu celkově. Vyvíjel tedy prostředky pro boj a komunikaci pěšího vojáka. Program byl zrušen, resp. převeden právě pod Future Combat Systems v roce 2007. FCS se tím značně rozšířila platforma výzkumu. Zahrnuje již vývoj nejen nových pozemních prostředků, ale i výzkum propojení všech aktérů na bojišti (včetně pěších vojáků, těžké/lehké techniky a jiných) pomocí komplexní informační sítě (Cordesman – Frederiksen, 2006: 13). Součástí tohoto programu je tedy např. vývoj „*Joint Tactical Radio System*“. Jde o jakýsi typ rádiového systému, který by se s nadsázkou dal nazvat „vysílačka všech se všemi“. Úkolem tohoto výzkumu je propojit veškeré pilotní i bezpilotní prostředky, pěšáky, logistiku, vzdušné a námořní síly apod. jednou společnou rádiovou sítí. (Cordesman – Frederiksen, 2006: 13). FCS byl dále zrušen v roce 2009 prezidentem Obamou a většina poznatků převedena do nového programu Brigade Combat Team Modernization, jehož vývoj stále nebyl ukončen.

Jaké z toho všeho plynou závěry pro zbrojní programy? Především se nám zde pomalu ale jistě vynořuje štěpná linie. Ta se objevuje v otázce zbrojních programů mezi „politickým“ (civilním) vedením Pentagonu a vojenským vedením Pentagonu. Tato štěpná linie, která vzniká jiným náhledem na proces revoluce ve vojenství, pak má zásadní dopad na probíhající zbrojní programy, kdy jsou od budoucích zbraní vyžadovány rozdílné schopnosti a jsou vyžadovány i rozdílné podmínky za jakých se zbraně budou vyvíjet. Tyto rozdílné názory mají formu konfliktů, nezřídka i velmi vyostřených, jak si ukážeme v další kapitole.

⁶² Výzkumné projekty „vojáků budoucnosti“ jsou běžné. Svého času měla i Česká republika podobný projekt (srovnej: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=8240>, 30. 3. 2012).

4. Příklady vývoje nových zbraňových systémů

V této kapitole se budeme zabírat analýzou případů, ve kterých došlo k rozkolu mezi představiteli armády a civilním vedením v Pentagonu. Naším zkoumaným zájmem je, zdali to byl proces revoluce ve vojenství, který zapříčinil vzniku konfliktu. Stěžejním zkoumaným projektem je vývoj systému samonabíjecí houfnice Crusader, který byl zrušen v roce 2002. Na tuto část bude volně navázán další text zabývající se výzkumem v programu Future Combat Systems, jehož vývoj nebyl, více či méně, ukončen do dnes.

4.1. Vývoj samohybné houfnice Crusader.

Původní projekt samohybné houfnice Crusader začal již v 80. letech v době Reagonovské zbrojní iniciativy. Vznikl jako náhrada samohybné houfnice M109, která byla zavedena v 60. letech a která je primární samohybnou houfnicí americké armády do dnes. V této roli měl Crusader působit dlouho do 21. století. Jednalo se o ambiciózní projekt, který měl zavést spoustu nových technologií. Kromě tekutého propelantu se jednalo například o neasistovaný dostřel padesát kilometrů či schopnost vystřelit patnáct přesných střel za minutu (Hodgson, 2010: 66). Samonabíjecí systém měl být vytvořen uvnitř vozidla, aby se zvýšila bezpečnost posádky a ta nemusela opouštět vozidlo. V roce 1992 prošel celý projekt milníkovým rozhodnutím B a vstoupil do systémové fáze (Ibidem: 66). V 1996 bylo rozhodnuto o nahrazení tekutého propelantu klasickým pevným⁶³, poté co testovaný tekutý propelant několikrát při zkušebních testech explodoval.

V průběhu devadesátých let byly armádou postupně snižovány požadavky na program. Kadence palby byla snížena na deset střel za minutu, účinný dostřel na čtyřicet kilometrů. Důvodem byla skutečnost, že program začal zaostávat za svým plánem vývoje jak časově, tak finančně. Armáda si byla vědoma, že by jí mohl být projekt eventuelně zrušen na základě těchto překročení a proto slevila

⁶³ Slovem propelant zde označuji výbušnou směs, která je hnací silou výbušniny z hlavně. Výhoda tekutého propelantu tkví v ekonomizaci nákladů – schopnosti odměřit přesné množství určené k vypálení náboje.

ze svých požadavků. V červnu 1999 kdy se náčelníkem generálního štábu armády stal Eric Shinseki, byl projekt Crusader ve vývoji okolo deseti let a stále neexistoval testovatelný prototyp.⁶⁴

V říjnu 1999 pronesl Shinseki svůj, v minulé kapitole zmíněný, proslov o transformaci amerických ozbrojených sil na konferenci AUSA. V tomto proslovu vymezil generál svoji vizi budoucí pozemní armády. Pozemní armády jako mobilní, rychlé a smrtící síly, která bude adekvátně reagovat na krizi 21. století, kde události přicházejí nečekaně a je potřeba reagovat pružně. Protože armáda měla být lehčí a lépe nasaditelná pomocí letadel, rapidně se zvyšovala rychlost nasazení jednotek (Shih-yueh – Vocke, 2006: 390). Nicméně těžké jednotky (Crusader měl původně hmotnost padesát pět tun) stále hrály svojí roli, neboť v případě konfliktu vysoké intenzity měly hrát hlavní bojovou úlohu v 3. armádním protiútočném sboru, který je převážen a nasazen pomocí lodí (Hodgson 2010: 75). Minimálně v tomto případě tedy Shinseki nezavrhoval těžké jednotky pozemní armády a chápal jejich úlohu v armádě jako pojistky v případě, že se konflikt posune na vyšší úroveň.

Náčelník generálního štábu se tak dostal do konfliktu s novým ministrem obrany Rumsfeldem. Ten, věrný vizi RMA, prohlašoval, že Crusader je zbytečný projekt, který nevyhovuje vizi budoucí armády. Kritici spolu s ním prohlašovali, že se jedná o „relikt studené války, zbraňový systém určený k ničení sovětských tanků“ (Ibidem, 2010: 73). Generál si byl vědom, že houfnice nesplňuje jím vymezená kritéria v proslovu na AUSA, rozhodl tedy o snížení hmotnosti systému. Na jeho doporučení nastoupil Crusader na „odtučňovací kůru“ (jak generál prohlásil ve výpovědi v Kongresu) (Ibidem: 74) a snížil svou hmotnost na čtyřicet tun. Shinsekimu šlo o posunutí se k transformaci ve stylu RMA, neboť lehčí vozidlo bylo samozřejmě lépe transportováno vzdušnou cestou, čímž získávalo ohromný taktický potenciál.⁶⁵ Mezitím se stal prezidentem George Bush ml. Ten ve své kampani poukazoval na nutnost komplexní reformy

⁶⁴ <http://www.globalsecurity.org/military/systems/ground/crusader-history3.htm>, 15. 4. 2012.

⁶⁵ Těžké jednotky, neschopné (či jen v malém počtu) strategického transportu letadly, jsou většinou odkázány na transport pomocí námořnictva, což prodlužuje jejich dobu jejich nasazení.

ozbrojených sil a ministerstva obrany. Doufal, že zrušením některých zbrojních programů, by se uvolnily prostředky na transformační reformy. Problém měl prezident s některými staršími projekty, většinou vzniklé ještě za studené války. I když prezident během kampaně nejmenoval, prohlásil později na adresu Crusaderu, že „vypadá těžce, není dost smrtící“ a proto by měl být zrušen (Bush dle Hodgson, 2010: 64). Ze zrušených programů měl těžit pak program Future Combat Systems (založen generálem Shinsekim v návaznosti na svůj výstup na konferenci AUSA).

Mezitím byla samohybná houfnice Crusader poprvé představena jako prototyp v roce 1999 a setkala se u armády s úspěchem. Většinu kritérií houfnice splňovala, především v kadenci střelby (10 ran za minutu) dalece převyšovala i dnešní konkurenční modely. Do debaty okolo užitečnosti Crusaderu a zda by se neměl zrušit, vstoupil též think tank RAND. V roce 1998 vyšla obsáhlá studie „Zhodnocení Crusaderu“, která do hloubky studovala budoucnost tohoto zbraňového systému. Hodnocení vyšlo spíše pozitivně, byť s výhradami. Zpráva se stavěla poněkud smíšeně k užitečnosti a možnosti nasazení tohoto systému, kvůli jeho vysoké hmotnosti a spíše plošnému bombardování plochy v akci (to odporuje požadavku přesnosti v doktríně RMA). Zároveň však zdůraznila, že nové technologie, které zbraňový systém obsahoval, jsou velice důležité pro budoucí vývoj a transformaci v duchu RMA, speciálně pak pro program Future Combat Systems. To bylo dle RANDu důvodem pro postoupení programu k milníkovému zhodnocení C a postupnému (byť omezenému) zavedení do výzbroje dělostřelectva americké armády (RAND, 1998: 33-35).

Přesto se nad projektem začala stahovat pomyslná mračna v roce 2002. V dubnu začal ministr Rumsfeld naznačovat, že armáda se bude muset omezit ve svých aktivitách a že se budou rušit některé zbrojní programy. Ačkoliv ministr nejmenoval, pravděpodobně měl na mysli zbrojní program průzkumného vrtulníku Comanche, výše jmenovaný Crusader a projekt stíhacího letounu F-22 amerického letectva (americký tisk se k těmto třem programům neustále kriticky vyjadřoval). Vzhledem k trvání fiskálního roku v USA se rozpočty jednotlivých

ministerstev domlouvají na jaře a v této době také Rumsfeld požádal svého prvního náměstka Wolfowitz, aby zhodnotil budoucnost tohoto programu, s ohledem na sestavení rozpočtu na příští rok. Wolfowitz byl spíše příznivcem systému, následně svojí pozici však obrátil a oznámil Rumsfeldovi doporučení zrušení programu. Protože Rumsfeld vytvořil zdání, že se program rozhodl zrušit unilaterálně, bez ohledu na názory představitelů armády, strhla se vyostřená diskuse komentující postup Kanceláře ministra obrany (Davis, 2003: 21).

Tato diskuse se pak více méně rozšířila v amerických médiích na podstatu celé pozemní armády v USA. Jinými slovy, na Crusaderu se snažili kritici ukázat, co vše je špatně s americkou armádou na prahu 21. století. Vyostřenost, která tento spor provázela, pocházela především z oboustranného pocitu neférového jednání. Zatímco armáda obvinila Kancelář ministra obrany z nezodpovědného sbírání politických bodů u voličů a hazardováním se životy vojáků, politici se shodovali ve zbytečnosti a nedostatečném transformačním potenciálu samohybné houfnice (Hodgson, 2010: 81). Debata se postupně rozšířila na celkovou roli dělostřelectva v armádě organizované po vzoru doktríny revoluce ve vojenství. Politický imperativ malých civilních ztát, který přináší přesně naváděná munice, nefunguje v otázce dělostřelectva. To je postavené na afektování určité plochy („area of effect“) masivní silou a to kvůli vlastní zvýšené nepřesnosti. Navíc s rozvojem a proliferací nejrůznějších raketových systémů spekulují vojenští teoretici o možnosti celkové zrušení dělostřelectva, jako jakéhosi „přežitku industriální války“ (Bailey, 2006: 68). Pozemní armáda se naopak takovým teoriím brání a poukazuje na úspěchy samohybné artilerie v Afghánistánu a Iráku. Argumentem armády je v tomto ohledu fakt, že v době nejintenzivnější akce v operaci Enduring Freedom, museli pěší vojáci čekat v průměru dvacet pět minut od požádání na leteckou podporu (Shuger, 2002). Jak se dále domnívá Shuger, měl Crusader vysokou hodnotu pro armádu, protože jí poskytoval vlastní palebnou podporu a armáda tak byla nezávislá na námořnictvu či letectvu. Ačkoliv tuto funkci pozemní armádě zajišťují výše zmíněné složky vojska, ani jedna jí nepovažuje za hlavní prioritu a proto se pozemní armáda snaží

vytvořením dostatečně kvalitního dělostřelectva získat nezávislost v palební podpoře. A proto také tak bojovala za zachování programu Crusader (Ibidem).

Diskuse o budoucnosti armády a o užitečnosti programu Crusadera pak později velice přispěla ke zrušení dalšího mnohamiliardového projektu armády. Vzniknul zde pocit, že je potřeba zrušit zbytečné a předražené projekty z dob studené války (Crusader sám měl nálepku „reliktu studené války“), které komplikují transformační aktivity. Jednalo se o projekt průzkumného vrtulníku Comanche⁶⁶ a výsledek ovlivnil i rozhodnutí omezit produkci drahých letadel F-22 Raptor na „pouhých“ 187 kusů.⁶⁷

4.2. Future Combat Systems

Dalším ze zkoumaných programů je obrovský (jeden z největších v historii) zbrojní program jménem Future Combat Systems. Vznikl jako reakce na proslov generála Shinsekiho na konferenci AUSA v říjnu 1998, formálně byl zahájen však až v roce 2003. Jde o komplexní restrukturalizaci americké pozemní armády pro boj v 21. století. Součástí není jen fyzická modernizace, ale i reorganizace, změna doktríny a celého systému jakým se chápe ozbrojený boj dvou protivníků a vztahy mezi nimi na bojišti. FCS je naprosto nejpřirozenějším a také nejvíce diskutovaným zbrojním programem, který byl ovlivněn procesem revoluce ve vojenství. Jeho nosnou základní myšlenkou je vytvoření celé nové rodiny řízených i bezpilotních prostředků, pozemních i vzdušných, senzorů, dokonce i nové munice. To vše má být propojeno novou informační sítí, která povede k rapidnímu navýšení situační znalosti bojiště (byť se oficiální rétorika FCS brání, že by došlo k *dokonalé* situační znalosti a „rozptýlení mlhy války“).

⁶⁶ Vrtulník RAH-66 Comanche byl zrušen v roce 2004. Prostředky převedené z tohoto projektu byly využity k urychlení vývoje bezpilotních letounů. Tento případ je dnes pokládán za příklad správného postupu transformace, vzhledem k obrovské užitné hodnotě bezpilotních letounů ve válce proti terorismu. Viz. např.: Williams, Brian G. (2010): The CIA's Covert Predator Drone War in Pakistan, 2004 – 2010. *Studies in Conflict & Terrorism*. Vol. 33, s. 871-892.

⁶⁷ Celá situace ohledně letadla F-22A je komplikovanější, nicméně z původního počtu 750 kusů, zbylo postupným snižováním 187 letadel, což vyvolalo ostrou kritiku představitelů letectva. Snížením počtu letadel se cena jednoho letadla zvýšila na přibližně 350 miliónů za kus. <http://www.reuters.com/article/2009/05/10/us-lockheed-fighter-idUSTRE5491W720090510>, 15. 4. 2012.

Pro lepší pochopení celé struktury programu a jak má fungovat budoucí armáda, viz příloha č. 4. (Cordesman – Frederiksen, 2006: 23).

Jakýmsi ukazatelem, jaká bude přibližná podoba vojenských jednotek v budoucnu pod vlivem FCS, slouží zavedení modulárních Stryker brigád, o kterých jsme se zmínili již v minulé kapitole. Na základě vozidla Stryker byla vymodelována celá rodina vozidel podle svého účelu (viz. příloha č. 5). Základním požadavkem bylo, aby hmotnost jednoho Strykeru nepřesáhla osmnáct tun a aby byl Stryker po převozu schopný okamžité akce. Stryker lze tedy přenést jak strategickým transportérem C-17 (ten má nosnost tří Strykerů), tak taktickým transportérem C-130 Hercules, i když v tomto případě to není úplně pravda (Shih-yueh – Vocke, 2007: 391).

Stryker je sice dobré vozidlo, nicméně dle zkušeností z Blízkého východu neposkytuje dostatečnou ochranu před RPG a proto na něj musí být nainstalováno dodatečné brnění (čtyři tuny). Instalace zabere přibližně šest až osm hodin. S brněním vozidlo nelze přenést C-130. Není tedy ani takticky mobilní, ani ihned po příjezdu připravené k akci. Jak však podotýká Vocke, u Strykeru se nejedná o přílišný problém, neboť jde jen o dočasné řešení, které má demonstrovat jakým směrem, se bude ubírat budoucnost (Ibidem: 392). Problém však je v hmotnosti vozidel programu FCS. V souvislosti s tímto, byl limit všech vozidel programu FCS stanoven na dvacet tun. Po zkušenostech z Afghánistánu a improvizovanými výbušnými zařízeními, armáda schválila navýšení hmotnosti, z důvodu větší pasivní ochrany posádky a opustila tím myšlenku schopnosti přenosu transportérem C-130. Rozhodnutí mohlo být ovlivněno nabídkou společnosti Boeing na úpravu transportéru C-17 tak, aby mohl plnit stejné role jako C-130. Vzhledem k větší nosnosti by se tím vyřešily hmotnostní problémy programu FCS.⁶⁸

Skutečným problémem programu FCS nicméně není hmotnost, či zdali jsou vozidla strategicky/takticky mobilní. Je to především skutečnost, že program

⁶⁸ <http://www.flightglobal.com/news/articles/boeing-offers-c-17b-as-piecemeal-upgrade-314814/>, 18. 4. 2012.

je nesmírně náročný a to jak na investice, tak na samotný výzkum a vývoj. CSIS ve zprávě z roku 2006 konstatuje, že cena presystémové a systémové fáze, může jednoduše dosáhnout na dvě stě miliard dolarů, tedy stoprocentního nárůstu nákladů (původní cena byla sto miliard) (Cordesman – Fredericksen, 2006: 13). Navíc také upozorňuje, že v roce 2007, necelých pět let po zahájení presystémové fáze, jsou z padesáti nových technologií, zralých k použití („matured“) pouze dvě (Kaeser, 2009: 2). Program si stanovil vznik a nasazení v poli první testovací FCS brigády v roce 2013. V roce 2009 rozhodl prezident Obama, za podpory ministra obrany Roberta Gatese, ke zrušení programu. Nelze však paušálně prohlásit, že by byl program FCS na dobro zrušen, jak by se mohlo zdát. Poznatky z dosavadního vývoje FCS byly převedeny do nového modernizačního programu.⁶⁹ Je ovšem otázkou, kolik toho mají Future Combat Systems a nový „Brigade Combat Team Modernization“ (BCTM) společného. BCTM se zabývá spíše komunikačními funkcemi a interkonektivitou jednotek na bojišti. Přebral sice stěžejní vývoj Joint Tactical Radio (Společná Taktická Vysílačka), který byl „vlajkovou lodí“ a hlavním produktem FCS⁷⁰, nicméně již se nevěnuje vývoji bezpilotních letounů a příští generace obrněných vozidel. Došlo k přenesení důrazu na organizační potenciál a doktrínu RMA. Fyzické zbraňové systémy tedy byly postaveny takříkajíc „na druhou kolej“ a jejich budoucnost se nám jeví jako nejistá.

4.3. Shrnutí kapitoly

Porovnáme-li oba programy, je zde jasně patrný trend směrem k větší centralizaci a častější restrukturalizaci ze strany ministerstva obrany. Případ zrušení projektu samohybné houfnice Crusader byl skutečně motivován snahou posunutí se směrem k RMA. Crusader byl označován za „dědictví studené války“, těžkopádný a jako past na peníze. V Rumsfeldově (a Wolfowitzově) pojetí byl Crusader příliš omezený, měl malý transformační potenciál. Debata, která byla vyvolána jeho zrušením, pak vedla k úvahám o dalších projektech.

⁶⁹ <http://www.defense.gov/releases/release.aspx?releaseid=12763>, 18. 4. 2012.

⁷⁰ <http://www.bctmod.army.mil/network/index.html>, 18. 4. 2012.

Nelze říci, že by zrušení projektu Crusader vedlo i ke zrušení jiných projektů, bylo však jakýmsi inspirativním okamžikem pro civilní část Pentagonu. Ultimativně tedy vedlo k omezení nákupu letadla F-22A a ke kompletnímu zrušení projektu Comanche. Protože se jednalo o miliardové projekty, které měly být páteří modernizace budoucích amerických ozbrojených sil, lze prohlásit, že proces RMA, měl zásadní dopad na výzkum a vývoj nových zbrojních programů v Pentagonu.

Tento dopad byl následně potvrzen vznikem komplexního programu Future Combat Systems, jenž byl celý postaven na myšlence revoluce ve vojenství. Následné problémy programu a jeho „převod“ pod nový název se nedají jednoznačně vykládat jako neúspěch či ztrátu důvěry v proces RMA. Spíše se jedná o politické manévrování, kvůli obrovským prostředkům, které tento program pro svůj vývoj potřebuje. Protože se jedná o principiální vytvoření páteře amerických pozemních sil na dlouhou dobu dopředu, nelze nechápat výši prostředků nutných k zdárnému ukončení programu. Poněkud matoucí je pak ale problematika transportního letectva a jak tato problematika hraje roli v procesu RMA. Protože byla řízená vozidla programu zrušena, byla otázka transportního letectva posunuta na neurčito do budoucna.

Závěr

Studená válka, jako hrozba neustálého konfliktu, způsobila trvalou institucionalizaci a definici amerického vojenského systému. Tato práce ukazuje, jak působí proces revoluce ve vojenství na akvizici a alokaci prostředků na americkém ministerstvu obrany. Práce potvrzuje vyvozovanou skutečnost – že proces revoluce ve vojenství dopadá zásadním způsobem na zbrojní programy v Pentagonu. S tím jak se americký vojenský systém etabloval, začínali politici chápat, že je potřeba na tento systém více a více dohlížet. Proto začalo posilování pozice ministra obrany, jako ultimátní ochrany před rozhazovačnou a ztrátovou akviziční politikou vojenského vedení. Ještě za studené války tak vznikl Gold-Water Nichols Act, který usnadňoval kontrolu civilního vedení Pentagonu nad vojenskými akvizicemi.

Po konci studené války přišel zásadní obrat v mezinárodním systému. Tento obrat, společně s vítěznou Válkou v Zálivu, dal vzniknout teorii revoluce ve vojenství, která měla být „budoucí strategií a taktikou“ – dokonalým návodem toho, jak se bude bojovat v 21. století. Přistupovala k válce jako ke vědecky zkoumatelnému fenoménu. Tím se kompletně odvrátila od Clausewitzova tradičního vidění, tzv. „mlhy války“ a oslabila myšlenku boje založeného na politických cílech. Následná RMA debata se vyznačovala obrovským množstvím příspěvků, komentářů a dílčích studií, které se snažily tuto doktrínu vyvrátit/potvrdit. Jednalo se většinou o představitele z vojenských univerzit, historiky a experty na strategii. Avšak až s příchodem George Bushe ml. se doktríně RMA dostalo prostoru i mezi politiky samotnými. Pojem procesu revoluce ve vojenství byl náhle přejmenován na pojem „transformace vojska“ a na jeho plnění začal pracovat Bushův ministr obrany Donald Rumsfeld. Události z 11. září měly jistý partikulární vliv, nevedly však k výraznější změně v náhledu na „transformaci“. V tuto chvíli se začal projevovat velký vliv think tanku PNAC, který byl dlouhodobým podporovatelem RMA. Rumsfeld nebyl přímo členem PNAC, ale myšlenky studie *Rebuilding America's Defenses* mu byly blízké a snažil se je aplikovat ve své politice.

RMA však neměla jednotné uchopení a každý aktér v americké bezpečnostní komunitě ji chápal rozdílně. Právě díky rozsáhlosti RMA debaty v 90. letech, existovaly rozdíly mezi pochopením a uchopením tohoto pojmu. To se projevilo v rozdílném přístupu k „transformaci“ amerických ozbrojených sil. Protože doktrína RMA přikládá důraz na mobilitu a rychlost jednotek, chápalo civilní vedení tento bod jako konkrétní obraz „jak budou všechny zbraně v budoucnu vypadat“. Armáda naopak, kvůli svým zkušenostem přímo z bojiště, pak chápala rychlost na strategické úrovni. Tento rozdíl byl pak nejvíce vidět v otázce zrušení projektu samohybné houfnice Crusader v roce 2002. Zatímco armáda se zrušení bránila a argumentovala nepochopením role tohoto systému, politická část Pentagonu (která měla odlišné pojetí „transformace“) argumentovala jeho neúčinností v budoucí armádě. V jejím pojetí musela být veškerá vojenská technika lehká a mobilní, jak strategicky tak takticky. Bojiště 21. století si žádá rychlé akce, jež „studeno válečný“ Crusader, zaměřený na masovost, plnit nemohl.

Zrušení projektu Crusader sloužilo jako inspirace k zrevidování ostatních zbrojních programů, které v té době probíhaly. Toto zhodnocení nepřímo vedlo ke zrušení několika jiných programů a nástupu komplexního programu Future Combat Systems, který přímo vycházel z doktríny RMA. Program pod změněným názvem funguje dodnes, jeho budoucnost je ovšem, kvůli jeho komplexnosti, nejistá. S osudem tohoto programu lze potom spojit pak osud celé doktríny RMA. Jak prohlásil Colin Gray, zdali je doktrína RMA tou skutečně správnou cestou, ukáže jen čas a „audit války“. Nepodaří-li se ovšem doktrínu RMA aplikovat na ozbrojené síly správně, nebude ani co prověřovat.

Seznam literatury

Bailey, Jonathan (2006): Artillery in Decline? The Future of Field Artillery. *Rusi Defense System*. Autumn 2006, s. 68-71.

Bousquet, Antoine (2009): *The Scientific Way of Warfare: Order and Chaos on Battlefields of Modernity*. New York: Columbia University Press.

Boyd, Peter J. (2006): Downfall: How Donald Rumsfeld reformed the Army and lost Iraq. *The New Yorker*. (http://www.newyorker.com/archive/2006/11/20/061120fa_fact, 30. 3. 2012).

Bush, George W. (1999): *A Period of Consequences*. (http://externalaffairs.citadel.edu/pres_bush, 12. 3. 2012).

Charette, Robert N. (2008): The Weapons Acquisition Process: An Intellectual Disconnect. *IEEE Spectrum*. Vol. 45, No. 11.
(<http://spectrum.ieee.org/aerospace/military/the-weapons-acquisition-process-an-intellectual-disconnect>, 28. 3. 2012).

Cole, Ronald H. (1998): Grenada, Panama and Haiti: Joint Operational Reform. *Joint Forces Quarterly*. Autumn/Winter 1998-99, s. 57-64.

Cooper, Jim – Rumbaugh, Russell (2009): Real Acquisition Reform. *Joint Forces Quarterly*. Vol. 55, s. 59-65.

Cordesman, Anthony H. (1999): *Trends in US military forces and defense spending: Peace dividend or underfunding?*. Washington DC: CSIS.

Cordesman, Anthony H. – Fredericksen, Paul S. (2006): *Is Defense Transformation affordable? Cost Escalation in Major Weapons Programs*. Washington DC: CSIS.

Davis, James L. (2003): *The Cancellation of Crusader: A Study in the Dynamics of Decision-Making*. Carlisle: US Army War College.

The Economist (2010): *Defence Spending in Time of Austerity*. (<http://www.economist.com/node/16886851>, 13. 3. 2012).

Fairhall, James (1986): The case for the \$435 hammer - investigation of Pentagon's procurement. *Washington Monthly*. (http://findarticles.com/p/articles/mi_m1316/is_v18/ai_4619906/?tag=content;coll, 30. 3. 2012).

Fedina, Martin (2011): *Revoluce v oblasti vojenství: případová studie konfliktu v Iráku* [diplomová práce]. Plzeň: Fakulta filozofická.

French, David (2007): *Národ ve zbrani II: Devatenácté století*. In: Townshend, Charles, *Historie moderní války* (Praha: Mladá Fronta), s. 87-105.

Gordon, John (2008): *Transforming for what? Challenges facing Western militaries today*. Paris: IFRI.

Gray, Colin S. (2006): *Recognizing and understanding revolutionary change in warfare: The Sovereignty of context*. Carlisle: Strategic Studies Institute of US Army.

Hodgson, Quentin E. (2010): *Deciding to Buy: Civil-Military Relations and Major Weapons Programs*. Carlisle: Strategic Studies Institute of US Army.

Kaeser, Hans U. (2009): *The Future Combat System: What Future Can the Army Afford?* Washington DC: CSIS.

Mead, Walter R. (1999): The Jacksonian Tradition. *The National Interest*. Vol. 58., Winter 1999. (<http://denbeste.nu/external/Mead01.html>, 3. 3. 2012).

Metz, Steven – Kievit, James (1995): *Strategy and the revolution in military affairs*. Carlisle: Strategic Studies Institute of US Army.

Neuneck, Götz – Alwardt, Christian (2008): *The Revolution in Military Affairs, its Driving Forces, Elements and Complexity*. Hamburg: IFSH.

Project for the New American Century (2000): *Rebuilding America's Defences*. Washington DC.

Public Law 99-433, *Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986*, ve znění pozdějších předpisů.

RAND Corporation (1998): *Assessment of Crusader*. Washington DC: RAND.

Rumsfeld, Donald (2002): Transforming the military. *Foreign Affairs*. Vol. 81, No 3., s. 20-32.

Shih-yueh, Yang – Vocke, William C. Jr. (2007): US Army Transformation: Where is the future? *Defense & Security Analysis*, Vol. 23, No. 4, s. 389-403.

Shimko, Keith L. (2010): *The Iraq Wars and America's Military Revolution*. New York: Cambridge University Press.

Shuger, Scott (2002): Outgunned: What the Crusader cancellation really means to the Army. *Slate*.

(http://www.slate.com/articles/news_and_politics/war_stories/2002/05/outgunned.html, 15. 4. 2012).

Van Creveld, Martin (2007): Od slepé jaderné uličky k terorismu. In: Townshend, Charles, *Historie moderní války* (Praha: Mladá Fronta), s. 362-379.

Williams, Cindy – Lind, Jennifer M. (1999): Can We Afford a Revolution in Military Affairs? *Breakthroughs*, Spring 1999, s. 3-8.

Wheeler, Winslow – Korb, Lawrence (2009): *Military Reform: An Uneven History and an Uncertain Future*. Stanford: Stanford Security Studies Press.

Elektronické zdroje:

The American Presidency Project: <http://www.presidency.ucsb.edu/index.php>

Armáda České republiky: <http://www.army.cz/>

Army Technology: <http://www.army-technology.com>

Brigade Combat Team Modernization: <http://www.bctmod.army.mil>

The Citadel: <http://oea.citadel.edu/main/>

Common Dreams: <http://www.commondreams.org/>

Defense Acquisition University: <https://acc.dau.mil/CommunityBrowser.aspx>

Department of Defense: www.defense.gov

The Economist: <http://www.economist.com/>

Federation of American Scientists: <http://www.fas.org/>

Flight Global: <http://www.flightglobal.com/>

Global Security: <http://www.globalsecurity.org>

Government Accountability Office: <http://www.gao.gov/>

High Beam research: <http://www.highbeam.com/>

Military Times: <http://militarytimes.com>

Project for the New American Century: <http://www.newamericancentury.org/>

Projekt F-22 Raptor: <http://www.f22-raptor.com>

Public Broadcasting Service: <http://www.pbs.org>

Reuters: <http://www.reuters.com>

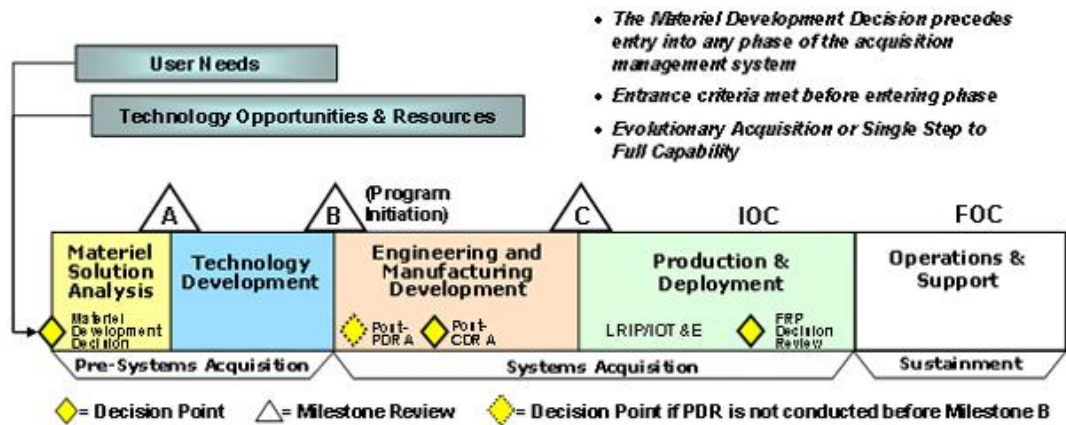
US Air Force: <http://www.af.mil/>

USA Today: <http://www.usatoday.com/>

Youtube: <http://www.usatoday.com/>

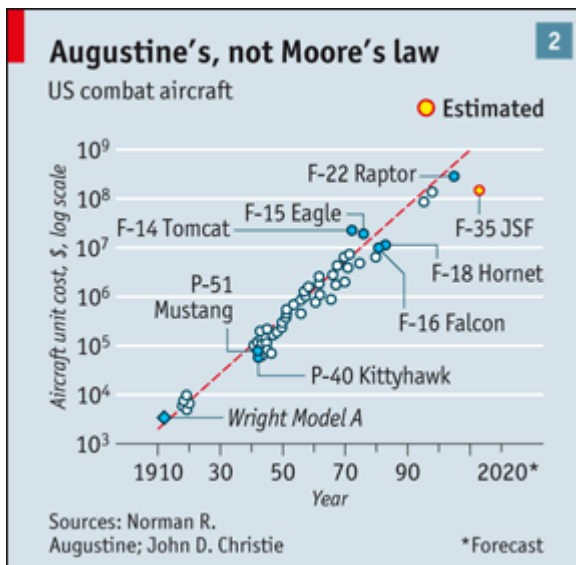
Přílohy:

Příloha č. 1.:

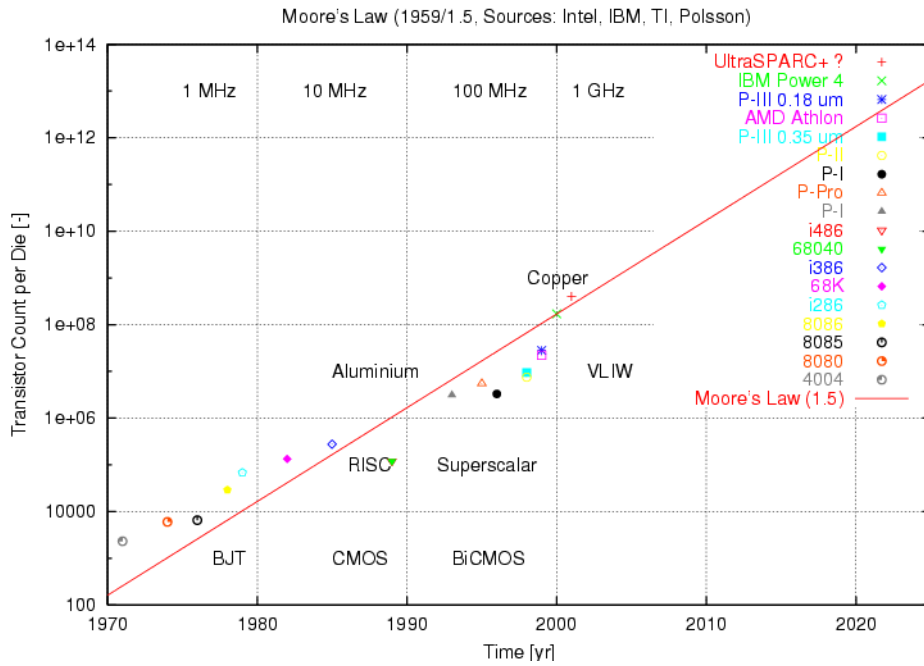
Zdroj: Defense Acquisition University
 (<https://acc.dau.mil/CommunityBrowser.aspx?id=332533>, 5. 4. 2012).

Příloha č. 2.:

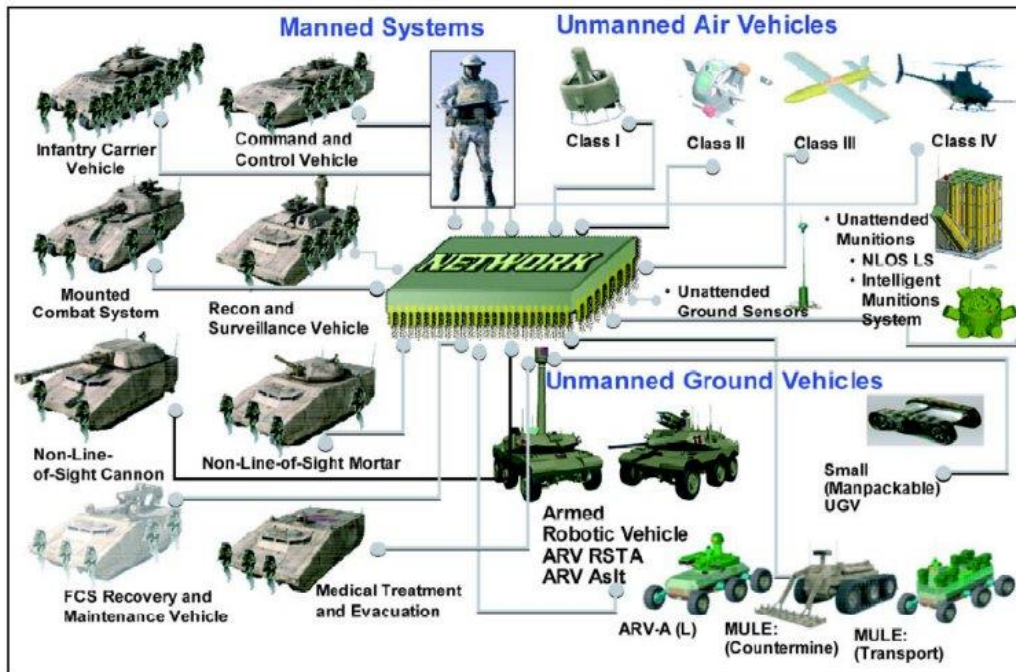
Zdroj: The Economist (2010): Defence Spending in Time of Austerity.
 (<http://www.economist.com/node/16886851>, 13. 3. 2012).

Příloha č. 3.:

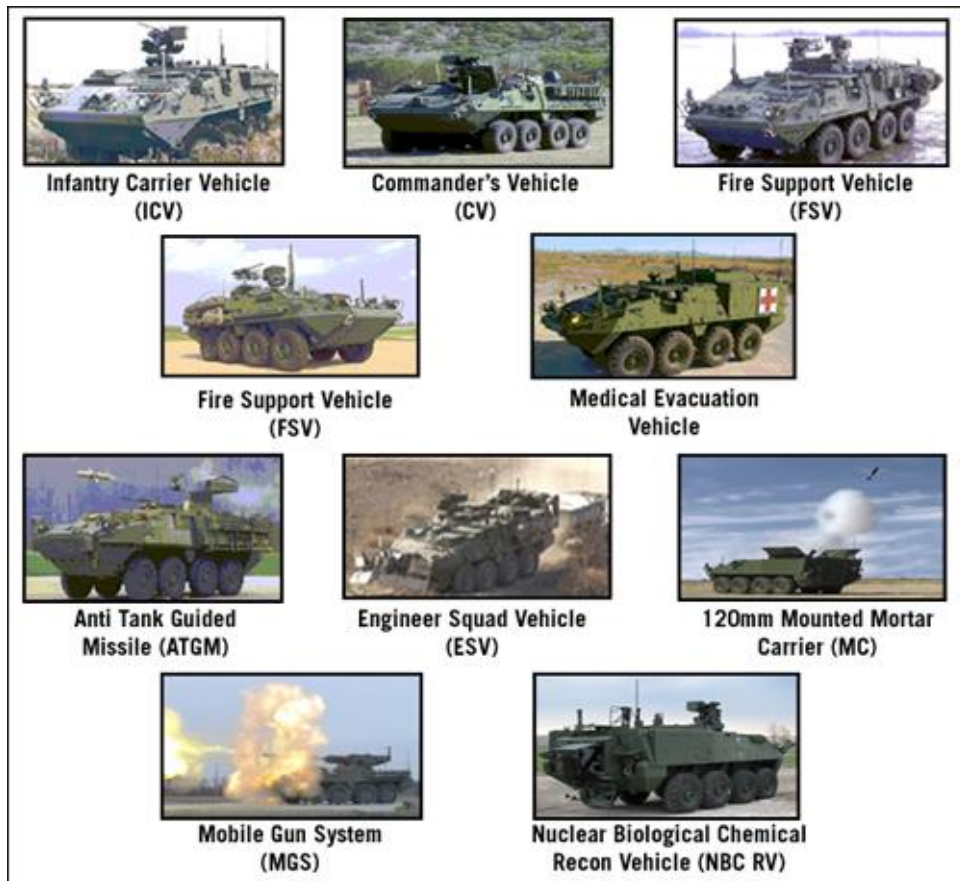
Zdroj: Air Power Australia (<http://www.ausairpower.net/moore-1.png>, 13. 3. 2012).

Příloha č. 4.:

Zdroj: Defense Industry Daily (<http://www.defenseindustrydaily.com/M1203-NLOS-C-Future-Combat-Systems-Howitzer-04835/>, 12. 4. 2012).

Příloha č. 5.:

Zdroj: Institute of Defense Analysis (<http://ve.ida.org/rtoc/open/SIP/stryker.html>, 12. 4. 2012).

Resumé

The bachelor's thesis tries to describe what is the basis and foundation of several problems connected to process of revolution in military affairs at Department of Defense in USA. Thesis is deducing how deep was the impact of such notion on several major weapons programs such as Crusader artillery system and its cancellation in 2002 and if this impact was induced by RMA. Therefore it naturally starts with brief description of what RMA doctrine is and history of subsequent RMA debate in American defense community and emphasizes the role of PNAC on then-future defense acquisitions. To sufficiently expose limits of impact it also has to dwell into acquisition system of DoD and briefly say something about institutionalization of relationship between civilian and military leaderships. The different views and grasping of RMA process of these actors are the notions responsible for friction in different programs. Comparison of two major weapons programs confirms this stance, as it reveals that due to the process of revolution in military affairs, some programs survive and some die.